

ΑΠΟ ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ
ΤΗΣ ΖΩΗΣ.

ΒΙΒΛΙΟ 8.

FÉLIX LE DANTEC :

ΤΟ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΟ
ΚΑΙ ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΟ.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ Ε. Κ.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ Γ. Β.

ΤΟ ΤΥΠΩΣΑΝ
ΤΑ "ΓΡΑΜΜΑΤΑ".
ΑΛΕΞΑΝΤΡΕΙΑ, 1917.
ΤΡΙΑ ΓΡΟΣΑΚΙΑ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΠΟ ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ
ΤΗΣ ΖΩΗΣ.

ΒΙΒΛΙΟ 8.

FÉLIX LE DANTEC :

ΤΟ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΟ ΚΑΙ ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΟ.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ Ε. Κ.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ Γ. Β.

ΤΟ ΤΥΠΩΣΑΝ
ΤΑ "ΓΡΑΜΜΑΤΑ".
ΑΛΕΞΑΝΤΡΕΙΑ, 1917.
ΤΡΙΑ ΓΡΟΣΑΚΙΑ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΑΝ

Η ΒΙΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ

FÉLIX LE DANTEC.

Ἡ Βιολογία τοῦ Le Dantec, ἔρχεται ν' ἀνατρέψει ὅλα τὰ πάλαια φιλοσοφικά καὶ θρησκευτικά συστήματα, ποῦ, καθὼς ὁ συγγραφέας ἀποδεικνύει, ἐστηρίζονταν ἀποκλειστικά ἀπάνω σὲ λέξεις ποῦ δὲν εἶχαν ὀρισθεῖ ἐπιστημονικά : ψυχή, δύνამις, Θεός. Ὁ Le Dantec ὅρισε κάπου τὸν ἄνθρωπο : ἓνα ζῶο φλύαρο. Ἡ φλυαρία αὐτὴ ποῦ ἀφ' ἐνὸς ὑπῆρξεν ἡ αἰτία τῆς ὑπερτροφίας τοῦ ἀνθρώπινου ἐγκεφάλου ἐπέτρεψεν ἀπὸ τὴν ἄλλη στὸν ἄνθρωπο νὰ μιλάει γιὰ ὅλα τὰ πράγματα καὶ πρὸ πάντων γιὰ τὰ ἀνύπαρκτα· ἔτσι ἐθεμελιώθηκαν ὅλες οἱ μυστικιστικὲς δοξασίες, τὶς ὁποῖες ἡ ἐπιστήμη ποῦ κατὰ τὸν Condillac δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ μιὰ γλῶσσα καλὰ καμωμένη, ἀνατρέπει τὴ μιὰ μετὰ τὴν ἄλλη, ἢ μᾶλλον ὅλες μαζύ, ὅλες διαμιάς, ἀποδείχνοντας ὅτι πολλὰς λέξεις εἶχαν ὀρισθεῖ ἄσχημα. Ἡ Βιολογία τοῦ Le Dantec, δηλ. ἡ Ἐπιστήμη τῆς Ζωῆς δὲν πέρτει στὰ ἴδια σφάλματα στὰ ὁποῖα ἔπесαν οἱ προηγούμενες προσπάθειες τῆς μελέτης τῆς ζωῆς. Ὁ Le Dantec δὲν προστρέχει ὅπως ἐμβαθύνει στὸ πρόβλημα τῆς ζωῆς σὲ καμμιάν ἔννοια, σὲ καμμιά λέξη ποῦ νὰ μὴν τὴν ἔχει ὀρίσει προηγουμένως. Αὐτὴ ὑπῆρξεν ἀκριβῶς ἡ αἰτία ποῦ ὁ Le Dantec κατώρθωσε νὰ θεμελιώσῃ μιὰ πραγματικὴ ἐπιστήμη τῆς ζωῆς καὶ συγχρόνως ὁ λόγος ποῦ οἱ ιδέες του συναντοῦν τόσους λυσσασμένους ἐχθροὺς ἐκ μέρους ἐκείνων ποῦ ζοῦν ἀκόμα βυθισμένοι μέσα στὰ τέλματα τῆς μυστικοπάθειας.

Γ. Β.

FELIX LE DANTEC :

ΤΟ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΟ ΚΑΙ ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΟ.

Ἀνέλαβα νὰ δείξω, ὅτι μπορούμε, νὰ μιλοῦμε περὶ τῆς ζωῆς, ἐπιστημονικῶς, *περὶ ὅλης τῆς ζωῆς*.

Ἐπροσπάθησαν ἄλλοτε, σὲ διάφορες ἐποχές, οἱ φιλόσοφοι, νὰ διώξουν τὸ μυστήριον, ἀπὸ τὴ νόηση τῶν ἀνθρωπίνων, ἀλλ' ἐπειδὴ, τοὺς ἔλειπαν, οἱ θαυμάσιες φυσικὲς ἀνακαλύψεις τοῦ XIX αἰῶνα καὶ οἱ ἀποκαλύψεις, ποῦ ἔκαμε τὸ μικροσκόπιον, ἐξετάζοντας τοὺς μικροοργανισμούς, ἐσταμάτησαν, στὴν ἀπόδειξη τοῦ ψεύδους τῶν πνευματιστικῶν θεωριῶν. Ἄλλοι, ὅπως ὁ Claude Bernard, πέρνουμε τὸν καλλίτερον, ἐχώρισαν τεχνικά, τὸ ζωϊκὸ πρόβλημα, σὲ πολλὰ προβλήματα, *ἐξαρτώμενα, ἀχώριστα, τὸ ἓνα ἀπὸ τὸ ἄλλο*. Ἐπειτα πρὸς μεγάλην χαρὰν τῶν ἀγαθῶν πατροπαραδοτοφίλων, ποῦ δὲ ξεκολλοῦν, ἀπὸ ὅσες ἐξηγήσεις ἄκουσαν, περὶ τῆς ζωῆς, ὅταν ἀκόμα, ἦσαν μωρά, ἐκήρυξαν ὅτι, ἂν καὶ ἡ ἐπιστήμη, ἔχει δικαιώματα στὴ φυσιολογία, μελέτη δηλαδὴ τῶν λειτουργιῶν, ὅμως, ἀποκαλύπτεται, μπροστὰ στὴ γένεση τῶν ζώντων μηχανισμῶν· στὴ *γένεση* αὐτῇ, ὁ μυστικισμὸς τῶν ἀγαθῶν, βρῖσκει τὸ τελευταῖο καταφύγιον.

Ἴσως ὁ Claude Bernard, εἶπεν αὐτὰ γιὰ ν' ἀρέσει, στὸ κοινόν, ἢ καὶ ὡς ἀντισθήκωμα, γιὰ τὴν περίπτωσιν ποῦ οἱ θεωρίες του, θὰ ἐφαίνονταν εἰς τοὺς πατροπαραδοτοφίλους, τολμηρές. Ὅπως δὲποτε ἡ παραχώρησις αὐτῇ, ἀδίκησε πολὺ τὸ ἔργο του, διότι παρέβλεψε τὸν σπουδαιότερον νόμον τῆς ζωῆς, τὸν μόνον δηλαδὴ νόμο, διὰ τοῦ ὁποίου, ὁ ζὼν ὁργανισμὸς, ξεχωρίζει ἀπὸ τὴν ἀνόργανη μάζα, τὴ συγκρότησιν δηλαδή, τοῦ ὁργανι-

μοῦ, διὰ τῶν λειτουργιῶν κάθε στιγμῆς, τὴν δημιουργία τῆς ζωῆς ἀ τῆς ζωῆς.

Ἀπὸ ἀνέκαθεν, χωρὶς νὰ ξέρω γιατί, δυσπιστοῦσα, στὶς πνευματιστικὲς ἐρμηνείες· εἶπα, ὅτι δυσπιστοῦσα, χωρὶς νὰ ξέρω τὸν λόγον· ἐπομένως, ἡ ἀλήθεια αὐτὴ δὲν γίνεται, οὔτε γιὰ νὰ ὑπερηφανευτῶ, οὔτε γιὰ ν' ἀπολο-
γηθῶ. Εἶχα βεβαίως, πολὺ πρόωρη ἀνάπτυξη, ἡ δὲ ἔξοχη μνήμη μου, δικαιολογοῦσε τὴν ὑπερηφάνεια τῶν γονέων μου, γιὰ τὶς προόδους εἰς τὰ μαθήματα. Ἀπ' ὅσα ἐνθυμοῦμαι, (χωρὶς νὰ προσδιορίσω ἀπὸ ποιὰν ἡλικίαν ἀρχισα), ἄκουα τὴν ἱστορία τῆς Δημιουργίας τοῦ Κόσμου, μὲ τὴν ἴδια διάθεση, ὅπως καὶ τὰ παραμυθία, ποῦ λένε, τὸ χειμῶνα κοντὰ στὴ φωτιά. Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον κατέβαινε, εἰς τὰ νερά, μοῦ ἐφαίνετο τὸ ἴδιο, μὲ τὸ ραβδί τῆς Μάγισσας. Ὅσο ἐπίστευα στὰ μάγια, ἄλλο τόσο ἐπίστευα καὶ στὴ Δημιουργία τοῦ Κόσμου. Ἐπρόσεχα, ὅμως μὲ εὐχαρί-
στηση, σ' ὅλες τὶς ἱστορίες, πιστεύοντας, ὅτι τὶς ἔπλασαν μεγάλοι ἄνθρωποι, γιὰ νὰ διασκεδάζουν τοὺς μικροὺς, ποῦ δὲν εἶναι ἀκόμα σὲ θέση, νὰ ἐννοή-
σουν τὴν ἀλήθεια. Ἀργότερα, ὅταν ἐμελέτησα σοβαρώτερα, (ἐννοῶ τὶς φιλοσοφικὲς μελέτες, γιατί οἱ φιλολογικὲς, ἂν καὶ εἶναι ὠραῖες, μεγαλώνουν μᾶλλον παρὰ καταστρέφουν τὸν μυστικισμό), ἀργότερα λοιπόν, ἐννόησα, ὅτι ἡ παιδική μου ἀντίληψη. ἦταν σωστή. Ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι οἱ ἐξυπνό-
τεροι αὐτοὶ ἄνθρωποι, δὲν ἔπλασαν τὶς πνευματιστικὲς-ψυχολογικὲς θεωρίες, γιὰ νὰ ἱκανοποιηθῇ ἡ περιέργεια τῶν μικρῶν παιδιῶν. Τὶς ἔπλασαν γιὰ νὰ ἱκανοποιήσουν τὴν ἰδική τους περιέργεια, μεγάλων παιδιῶν. Ἀφοῦ δὲν κατώρθωσαν νὰ ἐξυψωθοῦν, σ' ἀνώτερη, πιο λογικὴ ἀντίληψη, ἐφόρτωσαν, ὅσα δὲν ἠδύναντο νὰ ἐννοήσουν, εἰς μηχανισμόν, μὲ κινητήριο δύναμη τὸν ἀέρα, ἀφοῦ αὐτὸς εἶναι μυστηριώδης καὶ ἀσύλληπτος. Ἡ λέξη ψυχὴ καὶ πνεῦμα (πνέω, πνοή) εἶναι συνώνυμα καὶ μεταχειριζόμεθα ἀδιακρίτως, τὸ ἓνα ἀντὶ τοῦ ἄλλου. Ἐν τούτοις γνωρίζουμε ὅλοι, ὅτι τὸ φαινόμενον τῶν πνεόντων ἀνέμων, ἔχει ὕλικὴν ὑπόστασις, καὶ ἐξηγεῖται, κάλλιστα, στὴ φυσικῇ.

Ὅταν ἐμεγάλωσα, μὲ ἐκπληξὴ παρατήρησα, ὅτι οἱ ἄνθρωποι, πέρ-
νουν στὰ σοβαρά, τὶς αἰσλές ἐρμηνείες, τὸ πνεῦμα, τὴν ψυχὴν. Ἄλλως τε εἶναι τόσο χουζοῦρι. Δυὸ λέξεις ἐξηγοῦν τὰ πάντα. Δὲν πολυεξετάζουν, ἀπὸ ποῦ προῆλθαν, διότι χρησιμεύουν, νὰ ἀποφεύγονται οἱ ἔρευνες. Καὶ γιατί συμβαίνουν ὅλα αὐτά; διότι ἀνακατεῦεται στὴ μέση, παράγων αἰσλος,

σύλληπτος, ἔχων τὴν δύναμιν νὰ τὰ κάμνῃ ὅλα. Αὐτὴ εἶναι, συντόμως, ἡ πνευματιστικὴ θεωρία. Μ' αὐτὴ δὲν μένει πιά καμμιά ἀπορία, τίποτε ἀνεξήγητο· ὅλα εἶναι σαφῆ καὶ μπορούμε νὰ κοιμηθοῦμε ἡσυχᾶ.

Ἀπὸ πολὺ μικρός, ἀντελήφθηκα, τὸ ἀβάσιμον τῶν πνευματιστικῶν θεωριῶν. Ὅταν ἐμεγάλωσα περισσότερο, ἐμάντευσα πολὺ εὐκολώτερα, τὴν ἱστορικὴν γένεσιν τῶν παιδικῶν αὐτῶν παραμυθιῶν. Ἀλλὰ σήμερον, ποῦ εἰμαι σαράντα ἑπτὰ ἐτῶν, θαυμάζω, πῶς, ὅλοι οἱ συναδελφοί μου, οἱ λεγόμενοι ἀναπτυγμένοι, μορφωμένοι, παραδέχονται χωρὶς δυσκολία, τὴν φλυαρίαν αὐτῆς. Ἐφόσον ὑπάρχουν ἄνθρωποι, δὲν ὑπάρχει ἐλπίδα νὰ λείψουν. Γίνεται κανεὶς σοφὸς τόσο εὐκόλῃ!

Ὅταν ἄρχισα νὰ εἰσάγωμαι στὴν ἐπιστημονικὴ μέθοδον, αἰσθάνθηκα μεγάλη χαρὰ. Εὐτυχῶς, τὴν εἰσήγησιν, τὴν ἔκαμαν ἐξέχοντες διδάσκαλοι, ἀπὸ πολὺ ἔνωρίς. Ἀντελήφθηκα ἀμέσως, ὅτι μέσα σ' αὐτήν, εὐρίσκονταν ἐξηγήσεις καὶ ἐξηγήσεις γόνιμες, παρέχουσαι τὴν εὐκολίαν τῆς συναρμολογίας τῶν φυσικῶν φαινομένων, καὶ τῆς ἐπαναλήψεως των, γιὰ νὰ παρουσιασθοῦν στὸν ἄνθρωπον. Ἀμέσως ἐσκέφθηκα, ὅτι ἡ ἐπιστημονικὴ μέθοδος, θὰ ἐξηγῇ ὅλα τὰ φαινόμενα, ἐβεβαιώθηκα μάλιστα, ὅτι ἤδη τὰ εἶχεν ἐξηγήσει (ἤμουν τότε πολὺ νέος· ἐτελείωσα τὴν ἀνώτερον σπουδὴν, τοῦ Προτύπου Λυκείου, δεκαοκτὼ ἐτῶν). Ἐνόμισα ὅτι, οἱ καθηγηταί μου, θὰ μοῦ ἐξηγοῦσαν, διὰ τῆς ἐπιστημονικῆς μεθόδου, ὅλα τὰ φαινόμενα τῆς ζωῆς. Ἐπειδὴ μὲ ἀφῆκαν στὴ μέση, ἐξακολούθησα καὶ ἔστρεψα τὴν μελέτην μου πρὸς τὴν Βιολογίαν, ἔχοντας τὴν ἀπόλυτην βεβαιότητα, ὅτι εἶναι δυνατόν, μὲ τὴν ἴδιαν μου μέθοδον, νὰ ἐξηγηθοῦν ὅλα ὅπως καὶ εἰς τὴν φυσικὴν ἐπιστήμην. Εἶχα δὲ αὐτὴ τὴν πεποίθησιν, γιὰτὶ ἐπίστευα ὅτι, οἱ πνευματιστικὲς ἐξηγήσεις, ἦσαν μηδέν. Σιγὰ-σιγὰ, οἱ πεποιθήσεις μου ἐνισχύθησαν, ἐφόσον ἐξακολουθοῦσα τὸν δρόμον, ποῦ εἶχα χαράξει. Τὸ περίεργον εἶναι, ὅτι ὅλος ὁ κόσμος, ἐσηκώθηκε ἐναντίον μου, χωρὶς ἐννοεῖται, ν' ἀλλάξω καὶ πρόγραμμα. «Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐξηγηθοῦν τὰ πάντα, ἐπιστημονικῶς· ὑπάρχουν ἐκφάνσεις τῆς ζωῆς, ἀπρόσιτες στὴν ἀνθρωπίνην ἔρευναν». Γιατί; Διότι οἱ πρόγονοί μας, ἀμαθεῖς, ἐφόρτωσαν τὰ πνεύματα, εἰς τὸν ἀόρατον ἄνεμον (τὸ λατινικὸν *animus* = ψυχὴ) τὸ σχέδιον ψυχῆς αὐτοῦ, πνεύματος ἐνεργοῦ. Τὸ πνεῦμα αὐτό, τὴν ψυχὴν αὐτήν, εἰμαι βέβαιος, δὲ θὰ τὰ συναντήσω, πούθενά, κατὰ τὴν βιολογικὴν μου μελέτην. Δὲν θὰ τὰ συναντήσω, διότι δὲν ὑπάρχουν. Θὰ ἐξηγήσω ὅλα, χωρὶς νὰ καταστρέψω τίποτε, ἀπὸ τὴν παλῆς πε-

ποιθήσεις, ἀφοῦ δὲν ἔχουν καμμίαν σημασίαν. «Ἄρα θὰ μοῦ εἶπουν, δὲν μᾶς ἐξήγησες τίποτε». Ἀμήν.

I. ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΟ.

Ἐνῶ σήμερα, ὁ Φίλιππος, ἔκανε τὸν συνηθισμένο του περίπατο, εἶδε κατὰ τύχη, ἓνα βιβλίον μου, εἰς κάποιον βιτρίνα· ἀμέσως εἶπε, ὁμιλώντας μόνος του, δυνατά. «Ἀλήθεια, ὁ καυμένος, ὁ Φελίξ· μοῦπαν ὅτι εἶναι ἄρρωστος· ἄς πάω νὰ δῶ τί γίνεται». Ἐστρεψε τὴν γωνίαν τοῦ μπουλβάρ Σαὶν Μισσέλ, καὶ διευθύνεται, πρὸς τὴ συνοικίαν, ποῦ κατοικῶ.

Ὁ φίλος μου, ὁ Φίλιππος, εἶναι ἀπὸ πολὺ ἀρχαία οἰκογένεια. Τὸ ὠάριον ἀπὸ τὸ ὅποιον, ὕστερα ἀπὸ τόσες μεταλλαγές προῆλθε, ἦτο προῖον συγχωνεύσεως, ὀλίγης οὐσίας ἐκ μέρους τοῦ πατρός του καὶ ὀλίγης ἐκ μέρους τῆς μητρός του. Ἀλλ' οἱ γονεῖς του, εἶχαν γονεῖς, αὐτοὶ πάλιν ἄλλους γονεῖς καὶ ἔτσι προχωροῦμε, ἀπὸ αἰῶνος εἰς αἰῶνα. Ὅλη αὐτή, ἡ οἰκογενειακὴ διαδοχὴ, εἶδε καὶ ἔπαθε πολλὰ, τὰ ὅποια, ἂν γράψουμε, θὰ γεμίσουμε ἑκατομύρια βιβλία. Ὅμως, κανεῖς δὲ μπορεῖ, νὰ τὰ γράψῃ, διότι χάθηκαν ἡ πηγές, ἀπὸ τίς ὁποῖες θὰ ἐμάθαινε, ὅ,τι συνέβησαν. Μόλα ταῦτα, ξέρουμε, ὅτι τὰ γεγονότα ἔγιναν διαδοχικά, ἀφοῦ οἱ πρόγονοι τοῦ Φιλίππου, ἔζησαν στὸν κόσμον, τοῦλάχιστον ἐξοῦσαν, μέχρι τῆς στιγμῆς, ποῦ ἄφιναν τοὺς διαδόχους των. Ἄρα, ὁ φίλος μου, ὁ Φίλιππος, ἀποτελεῖ διαδοχὴν συνεχῇ καὶ ἀρχαίαν, κατὰ τὸ διάστημα τῆς ὁποίας, δὲν ὑπῆρξε, ποτέ, ἀρχή, ἀλλὰ πάντοτε διαδοχαί. Δυστυχῶς δὲν ξέρουμε τίς λεπτομέρειες. Ὁ Φίλιππος, καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος, δὲν ξέρει, περισσότερα, ἀπὸ ὅσα τοῦ συνέβηκαν, ἀφότου γεννήθηκε, συμβάντα, ἐν τούτοις, εἰς τὰ ὅποια ὀφείλει, τὸ ὅ,τι σήμερα ξέρει, ὅτι δηλαδὴ ἔγινε, ὅτι τώρα εἶναι. Ἀπὸ ὅλα αὐτά, τὰ συμβάντα, δὲν μένει πιά, παρὰ ἓνα τεκμήριον, δύσκολον νὰ μελετηθῇ. Τὸ τεκμήριον αὐτό, εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Φίλιππος, τοῦ ὁποίου ἡ σύνθεσις, ὀφείλεται ἀποκλειστικά, εἰς ὅ,τι τοῦ ἐκληροδότησαν, οἱ γονεῖς του, ὅταν κατασκευάζετο τὸ ὠάριον, καὶ εἰς πᾶν ὅ,τι πέρασε, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ὄλων τῶν περιστατικῶν, ἀφότου ἐγεννήθη. Χάρις στὴ σημερινή του σύνθεσις, περιλαμβάνουσιν ἀμέτρητους μηχανισμοὺς (ὄργανα, ἀναμνήσεις...) χάρις εἰς αὐτὴν τὴν σύνθεσιν, ὅταν εἶδε τὸ ὄνομά μου, ἐπὶ τοῦ βιβλίου, εἶπε τὴν φράσιν, ποῦ ἔγραψα παραπάνω καὶ διευθύνθηκε, πρὸς τὸ σπίτι μου.

Θὰ μοῦ πῆτε ἴσως, ὅτι *μποροῦσε*, νὰ μὴ κάμει ὅ,τι ἔκαμε. Μποροῦσε νὰ ἐσκέπτετο : « Ὡραῖος καιρὸς σήμερα » θὰ ἐξακολουθήσω τὸν περίπατό μου καὶ ἐρωτῶ τὸν Πέτρο γιὰ τὴν ὑγεία τοῦ Φελίξ ». Ἦμποροῦσε νὰ γίνη αὐτὸ ἢ ὅ,τι ἄλλο θέλετε, ἀρκεῖ, αὐτὸ ποῦ θ' ἀποφάσιζε, νὰ ἦταν κατορθωτό. *Ἦμποροῦσε. Τώρα αὐτὰ εἶναι ἀκατόρθωτα, ἀφοῦ δὲν ἔγιναν.* Ὁ καιρὸς περνᾷ, τὰ δὲ γεγονότα, δὲν ἐπαναλαμβάνονται. Γίνονται κατὰ ἓνα τρόπο καὶ δὲν γίνονται κατὰ ἄλλον. Ὅταν λέμε, ὅτι *Ἦμποροῦσε* νὰ γίνη καὶ τό τε αὐτὸ, θέλουμε ἀπλῶς νὰ ποῦμε, ὅτι ἂν ἐγίνετο καὶ ἔτσι, δὲν θὰ μᾶς *εφαίνετο παράξενο*, διότι, ἐπειδὴ, δὲν γνωρίζουμε, σὲ κάθε στιγμήν, ὅλους τοὺς παράγοντας, τοὺς διέποντας τὸ γεγονός, τὸ ὅποιο λαμβάνει χώραν, δὲν μποροῦμε, νὰ τοὺς προῖδουμε καθαρά.

Στὴν πραγματικότητα, τὰ γεγονότα λαβαίνουν χώραν μιὰ φορά, καὶ ἀφοῦ γίνουν δὲν ἀπογίνονται. Ὅταν οἱ ὁπαδοὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἐλευθερίας κοπανοῦν ὅτι : ὁ Χ. ἐνέργησεν ἔτσι, ἀλλὰ μποροῦσε νὰ ἐνεργήσῃ κι' ἄλλοιῶς, ἂν ἤθελε, μᾶς λένε ἀνοησίες· ἀνοησίες τὶς ὁποῖες ἡ γλῶσσα μας, παρουσιάζει ὀρθοφανεῖς, γιὰτὶ ἐκληροδοτήθη ἀπὸ προγόνους ἀμαθεῖς. Ὁ πατέρας καὶ ἡ μητέρα τοῦ Φίλιππου, *Ἦμποροῦσαν* νὰ μὴ συνουσιασθοῦν, κατὰ τὴν ἡμέραν ποῦ ἐγένετο ἡ σύλληψίς του. Καὶ τότε, ἡ ἱστορία μου, δὲ θὰ εἶχε θέμα. Πραγματικῶς ὅμως, κατασκεύασαν τὸ ἔμβρυον, ἀπὸ τὸ ὅποιον, προῆλθεν ὁ Φίλιππος, (καὶ ὄχι ἄλλος) ὁ δὲ Φίλιππος, ἀφοῦ ἔζησε χρόνια πολλὰ καὶ ὑπέστη πολλές μεταλλάγες, σήμερα εὐρέθηκε τοιοῦτος, ὥστε ἀφοῦ ἐδιάβασε τὸ ὄνομά μου, ἔλαβε ἀπόφαση, νὰ ἔλθῃ νὰ μ' ἐπισκεφθῇ. Αὐτὸ εἶναι ὅλο.

Τὸ μπουλβάρ Σαὶν Μισσέλ, μποροῦσε, νὰ εὐρίσκεται, σὲ ἄλλη διεύθυνση· στὴν πραγματικότητα, εἶναι ὅ,τι τώρα εἶναι, καὶ ξέρουμε, νὰ διηγηθοῦμε τὴν ἀντικειμενικὴν τοῦ ἱστορία. Τὰ πεζοδρομία, εἶναι στρωμένα μὲ ἄσφαλτο, ἢ ὁποῖα ξέρουμε ἀπὸ ποῦ προῆλθε, στὶς γωνιὲς ἔχει γρανίτην ἀπὸ τὴ Βρετανίαν. Κάθε κομμάτι πέτρας, ἔχει τὴν ἱστορία του, κάθε σπίτι ἐπίσης, καθὼς καὶ κάθε δέντρο. Ξέρουμε, νὰ διηγηθοῦμε, πῶς τὰ παρόντα πράγματα ἔγιναν ὅ,τι εἶναι, χωρὶς νὰ μᾶς ἐπιβάλλεται ἡ ἀνάγκη μιᾶς ἀρχῆς. Οἱ πέτρες ἐβγῆκαν, ἀπὸ λατομεῖα προϋπάρχοντα, τὰ δέντρα, προῆλθαν ἀπὸ σπόρους ἢ μοσχεύματα προϋπαρχόντων δέντρων, οἱ ἄνθρωποι κατάγονται ἀπὸ γονεῖς κτλ. Ἐνας καλῶς καταρτισμένος μελετητής, ποῦ θὰ μποροῦσε νὰ δῇ τὸ πᾶν, θὰ ἀντιλαμβάνουνταν ἀμέσως, ὅτι μπορεῖ, νὰ διη-

γηθεῖ τὴν ὅλην ἱστορία τοῦ καθετί, χωρὶς νὰ εἶναι ἀπαραίτητη, μιὰ ἀπό-
λυτος ἀρχή. Ἀκόμη καὶ ὅταν μιὰ βολίδα πέφτει στὴ γῆ, ξέρουμε ὅτι
ὕπῃρχε ἄλλοῦ πρὶν πέση. Ὁ κόσμος, εἶναι ἀπέραντος, ἀλλὰ ξέρουμε, ὅτι
τὸ κάθε τι, ποῦ ἀναφαίνεται κἄπου, εἶναι ἀπαραίτητος συνέχεια ἄλλου
πράγματος, προϋπάρχοντος, ἴσως ὑπὸ ἄλλην μορφήν. Βλέπουμε μεταλλαγές,
μετασχηματισμούς, κι' ὄχι ἀρχές. Ἡ ἀντικειμενικὴ ἱστορία τοῦ κόσμου,
εἶναι ἱστορία φαινόμενου, ποῦ ἐξακολουθεῖ. Αὐτοῦ τοῦ φαινόμενου, ποῦ
ἐξακολουθεῖ, καὶ εἰς τὸ ὅποῖον χιλιάδες χιλιάδων ζωϊκῶν ὁργανισμῶν, παί-
ζουν ἕκαστος τὸν ρόλον του, ἐνῶ γύρω ὑπάρχουν μυριάδες ἄψυχων φυσι-
κῶν παραγόντων, σήμερα μὲ ἐνδιαφέρει ὁ Φίλιππος. Ὁ φίλος μου διατρέχει
τὸ μπουλβάρ Σαὶν Μισσέλ, ὁδηγούμενος ἀπὸ τὸ πεζοδρόμιο, τὰ σπίτια, ἀπὸ
ὅ,τι ἔχει γνωρίσει ἄλλοτε, σχετικὸ μὲ τὸν τόπο. Χίλια δυὸ περιστατικὰ
ὑποπίπτουν στὴν ἀντίληψή του· ἀλλὰ συμβαίνει, κανένα ἀπ' αὐτά, νὰ μὴν
ἐπιδράσῃ τόσο, ὥστε, νὰ τὸν κάμῃ ν' ἀλλάξῃ τὴν ἀρχικὴ του κατεύ-
θυνση. Ἐπλησίασε, στὸ σπίτι μου, χωρὶς ἐμπόδιο, ἀνεβαίνει, φθάνει στὸ
κατώφλι καὶ πιέζει μὲ τὸ δάκτυλό του, τὸ ἡλεκτρικὸ κουμπί. Τὸ κουμπί
αὐτό, ὅταν πιέζεται, ἐνώνει δυὸ ρεύματα καὶ σχηματίζεται κύκλωμα, περι-
λαμβάνον μιὰ στήλη καὶ ἓνα κώδωνα. Ἡ χειρονομία τοῦ Φίλιππου, διέπει
τὸν κρουστῆρα τοῦ κώδωνος, κρουστῆρα τοῦ ὁποίου, τὸ ἄκρο σφαιρικὸ
χτυπᾷ, σὲ κάθε ταλάντευση, τὸ ἄκρο ἡχηροῦ μεταλλικοῦ κώδωνος.

Ἐτελείωσεν ἡ ἀντικειμενικὴ μου ἱστορία. Εἶναι κοινοτυπία. Κάθε μέρα
γίνονται χίλιες παρόμοιες. Τὴν ἐπῆρα ὡς πρότυπον διήγησής κατὰ τύχην.
Σ' αὐτή, τὸ δρῶν πρόσωπο, εἶναι ἄλλο, ὄχι τὸ διηγούμενον.

II. ΤΟ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΟ. *

Τρ... τρ... τρ... Τὸ κουδούνισμα, μὲ κάνει νὰ τιναχθῶ ἀπότομα. Ἦ-
μουν ἡρεμος, ἀπολαμβάνοντας τὴν εὐχαρίστηση, ποῦ αἰσθάνονται, οἱ ἀναρ-
ρωνύοντες. Κἄπου κἄπου, ἔρριχνα, μιὰ ματιά, στὶς σελίδες βιβλίου ποῦ μ'

* Τὸ κεφάλαιον αὐτό, θὰ εἶναι ἐκτεταμένον, ἐνεκα τῶν ἀνοησιῶν, ποῦ
ἐλέχθηκάν κατὰ καιροὺς πάνω σ' αὐτό, ὑπὸ τῶν φιλοσόφων. Ἴσως μάλιστα,
νὰ φανῇ, εἰς ὅσους δὲν ἐδιάβασαν ἔργα φιλοσοφίας, ὅτι ἐνδιατρίβω, ἐπὶ
ἐπουσιωδῶν ζητημάτων.

«χαριστοῦσε· οἱ γραμμές του, ἀπασχολοῦσαν ἐλαφρὰ τὸν νοῦν, χωρὶς ἐνταση, οὔτε συνέχεια. Πάρα πέρα, ἓνα τριαντάφυλλο, ποῦ κάποιο φιλικὸ χέρι, εἶχε πάλει ἐκεῖ, μοῦ ἔδινεν ἐλαφρὲς αἰσθαντικὲς ἀπολαύσεις κ' ἔλεγα :

«Ὁραῖο τριαντάφυλλο... μὰ γιὰ μένα, ποῦ ἀγαπῶ τὴ βλάστηση, τὸ κάθε λουλουδι εἶναι ὠραῖο. Ἀλλά, γιατί εἶναι ὠραῖο ; Διότι εἶναι φυσικό. Εἶναι φυσικό, διότι ζεῖ καὶ ἐπειδὴ ζεῖ, συγκροτήθηκε μόνο του, σύμφωνα μὲ τὴν ἰδιοσυγκρασία του, σύμφωνα μὲ τὶς συνθήκες, ὑπὸ τὰς ὁποίας διεβίωσε. Εἶμαι βέβαιος, ὅτι εἶναι φυσικό, ὄχι ἀπίθανο, ἀφοῦ ζῇ. Ἐνῶ, ὅταν κυττάω ἓνα κάδρο, μιὰ προσωπογραφία π. χ. μοῦ γεννιέται πάντα ἡ ὑποψία, μήπως μ' ἀπατοῦν. Αὐτὴ ἡ μύτη, ἢ ἐκεῖνο τὸ αὐτί, ἀνήκουν ἄραγε, μποροῦν νὰ ἀνήκουν, εἰς ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπο ; Γιὰ μερικὰ καλλιτεχνήματα, δὲ χωρεῖ ἀμφιβολία. Δὲν ἐπίστεψα ποτέ, ὅτι ἡ μητέρα τοῦ Rembrandt, ἦταν ἀκριβῶς, ὅπως τὴν παρέστησε ὁ γυιὸς της, στὴ θαυμάσια καὶ ἀπαράμιλλη ἐκείνη προσωπογραφία....»

Ὅλες αὐτὲς οἱ σκέψεις, κ' ἄλλες, ποῦ ἐλησμόνησα, ξετυλίγονταν, μέσα μου, σὲ κόσμο προσιτὸ εἰς ἐμένα μόνο, ἐντὸς τοῦ ὁποίου κανεὶς δὲν μπορεῖ, νὰ εἰσέλθῃ κ' ἂν ἀκόμη τὸ θελήσω κ' ἐγώ. Ἡμπορῶ κάλλιστα, νὰ ἐκφράσω ἀντικειμενικῶς, μὲ λέξεις περεμφερεῖς, μερικὲς ἀπὸ τὶς ὑποκειμενικὲς μου παραστάσεις, ἀλλ' ἡ ἔκφραση, δὲν εἶναι ποτὲ πιστὴ, ἐξ ἄλλου λέγω ὅτι μπορεῖ νὰ λεχθῇ.

Σ' αὐτό, λοιπόν, τὸν κόσμο, ὁ ὁποῖος κόσμος, εἶναι ὁ ἑαυτός μου, τὸ κουδούνισμα, ἔφερεν ἔξαφνα, βίαια διατάραξη, μιὰν ἀπόλυτην ἀρχή. Στὴν ἀντικειμενικὴν ἱστορία τοῦ Φιλίππου, δὲν ὑπῆρχεν ἀπόλυτος ἀρχή· στὴν ὑποκειμενικὴν μου ἱστορία, πολλὲς καὶ κάθε τόσο. Ἐνα ἀντικείμενον, ὅταν προσπίπτει εἰς τὴν ὄραση μου, ἓνας ἦχος, μιὰ μυρωδιά, ἓνα χτύπημα, πᾶν ὅ,τι μοῦ συμβαίνει, ἀπροσδόκητα, εἶναι τὸ καθένα του, γιὰ τὴν ὑποκειμενικὴν μου ζωή, καὶ μιὰ ἀπόλυτος ἀρχή. Εἶναι γνωστόν, ὅτι ἡ ὑποκειμενικὴ μου ζωή, ἔχει ὀρισμένο χρόνο καὶ χῶρο.

Ἐλεγα πρὸ ὀλίγου, ὅτι ὁ Φίλιππος, εἶναι ἀπὸ πολὺ παλῆα οἰκογένεια. Δὲν μπορῶ, νὰ πῶ τὸ ἴδιο, γιὰ τὸ ταπεινὸ μου πρόσωπο. Τὸ ἐγώ μου, χρονολογικῶς, ἀρχίζει, ἀπ' ἐκεῖ ποῦ, ἡ σκέψη, ἐρευνῶσα τὸ παρελθόν, ἀρχίζει νὰ ψαύῃ, τὶς πρῶτες ἀναμνήσεις μου. Ὅταν ἤμουν ἑξ-ἑπτὰ ἐτῶν, θὰ μοῦ συνέβηκαν, βέβαια, πολλὰ περιστατικά. Ἀπ' αὐτά, μόλις ἐνθυμοῦμαι δυὸ-τρία, γιατί, ἔτυχε, τότε, νὰ μοῦ κάμουν περισσότερη ἐντύπωση. Χωρὶς

ἄλλο ὁμως, τὰ ἐνθυμοῦμαι, ἀρκετὰ ἀλλοιωμένα. Ἐπειτα, ἐνόσω περνοῦσεν ὁ καιρός, οἱ ἐκ τῶν πραγμάτων, ἐντυπώσεις ηὔξαναν, ἀλλὰ πάντοτε, χωρὶς τάξιν. Μερικὰ ἀσήμαντα μικροσυμβάντα, ἄφιναν ἰσχυρὲς ἐντυπώσεις, ἄλλα, σπουδαιότερα, κατὰ τὴν γνώμην μου, ὅταν συνέβαιναν, πέρασαν καὶ σχεδὸν ἐλησμονήθησαν. Τοιοῦτος, ὁποῖος εἶμαι σήμερα, ἄνθρωπος, σαράντα ἑπτὰ ἐτῶν, ἔχω μέσα μου, δὲ ξέρω, ποῦ ἀκριβῶς, χαραγμένες, εἰς ἀπροσδιόριστα ἱερογλυφήματα, σωρόν, ἀπὸ παλῆς καὶ νεώτερες ἀναμνήσεις, σχεδὸν ἀκριβεῖς. Ὅλ' αὐτά, εἶναι ἵχνη ποῦ ἀφῆκαν, στὴ σύνθεσή μου, τὰ ἐκτὸς ἐμοῦ, συμβάντα, ἀλλὰ ὑποπεσόντα εἰς τὰ αἰσθητήρια μου καὶ ἐπιδράσαντα ἐπάνω μου. Ὅταν εἶμαι μόνος μου, τὰ μάτια κλειστά, ἡσυχος, ἀποσπάσματα παλῶν ἐντυπώσεων, δὲ ξέρω λεπτομερῶς, γιὰ ποιά αἰτία, ἀνακαλοῦνται χωρὶς καμμία σειρὰ ἐποχῆς, ἢ μεταξύ των σχέσεως, καὶ ἀπαρτίζουν, ὅ,τι λέμε σκέψη, ἀοριστομνημονικό, ἀναπολήσεις. Οἱ ἐντυπώσεις αὐτές, εἶναι ἀναρίθμητες καὶ ἀνήκουν ἀποκλειστικὰ σ' ἐμένα, εἶναι μέρος τῆς ἀτομικῆς μου συστάσεως, ἀπαρτίζουν, ὅ,τι ὀνομάζω «ἐγὼ» ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν γύρω κόσμον.

Ἐνδέχεται, νὰ μπερδευτῇ, ὁ ἐξετάζων τὴν φύσιν καὶ προέλευσιν τῶν ἐντυπώσεων, οἱ ὁποῖες, στὸ ἅτακτο σύνολό τους, ἀποτελοῦν τὸ ἀοριστομνημονικό. Πραγματικῶς δέ, ἀπὸ ἀνέκαθεν, ἐπὶ αὐτοῦ τοῦ σημείου, ἐλέχθησαν οἱ περισσότερες ἀνοησίες· αὐτὸ εἶναι ἀκριβῶς τὸ πρόβλημα, ποῦ ὑπέθρεψε τὸν ἀντιεπιστημονικὸ μυστικισμό. Ἐνδέχεται λοιπόν, νὰ περιπλακοῦμε ἐξετάζοντες, τὸ πῶς γεννῶνται μέσα μας αἱ ἐγγαράξεις, ἐφόσον καθημερινῶς τὸ ἄτομον συγκροτεῖται, ζεῖ, δηλαδή, ἂν ἡ κοινότερη πεῖρα, ἢ πιὸ συχνή, τῆς κάθε στιγμῆς, δὲ μᾶς ἐδίδασκε, πῶς τὸ ὑποκειμενικό μας πρόσωπο, συντίθεται ἐξακολουθητικά. Κάθομαι κοντὰ εἰς ἓνα τοῖχο. Μιὰ πέτρα κοιλᾷ καὶ πέφτει. Ἄν δὲν πέση ἐπάνω μου, ἂν δὲν ἀκουσθῇ ὅταν πέφτῃ, ἂν ἡ κίνησις τῆς πτώσεως διαγραφῇ, ἔξω τοῦ ὀπτικοῦ μου πεδίου, τῆς στιγμῆς ἐκείνης, ἂν δὲν ταράξῃ τὸν αἆρα, ὥστε ν' ἀντιληφθῶ τὰ κύματά του, δὲ ξέρω ὅτι ἡ πέτρα ἔπεσε. Νά, ἓνα γεγονός, πραγματικῶς συμβάν, τὸ ὁποῖον, οἱ ἄλλοι, ἴσως, ἀντελήφθησαν, γιὰ μένα εἶναι ὥς νὰ μὴ συνέβηκε. Κάθε στιγμή ἑκατομμύρια παρομοίων γεγονότων, λαμβάνουν χώραν, χωρὶς ν' ἀφήσουν μέσα μου, ἐντυπώσεις ἄμεσες, διότι δὲν ἐπενεργοῦν ἐπάνω μου.

Ἄν ὁμως ἡ πέτρα πέση καὶ μοῦ χτυπήσῃ τὸ πόδι, αἰσθάνομαι πόνον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον συγκινεῖται ὅλη ἡ ὑπαρξίς μου καὶ θὰ μείνῃ ὕστερα, μέσα μου, ἀνάμνησις κάποιας διάρκειας.

Μεταξὺ δύο ὁμοίων γεγονότων, ὑπάρχει γιὰ μένα οὐσιώδης διαφορά : ὅταν δηλαδή, μιὰ πέτρα πέφτῃ ἐπάνω στὸ πόδι μου καὶ ὅταν πέφτῃ κοντὰ μου, χωρὶς νὰ μ' ἐγγίση. Τὸ ἴδιο ἀληθεύει καὶ γιὰ μιὰ σφαῖρα, ἢ ὅποια διασχίζει τὸν ἀέρα, περνᾷ ἀπὸ κοντὰ μου, χωρὶς νὰ μὲ θίξῃ καὶ ὅταν διαπερνᾷ, ἓνα μέλος τοῦ σώματός μου. Τὰ φαινόμενα τῆς ἀφῆς ἔχουν αὐτοδαίια ἐπίδραση ἐπὶ τοῦ σώματός μου, τὸ ὅποιον περιλαμβάνει τὴν ὑπαρξή μου καὶ τὴν ξεχωρίζει ἀπὸ τὸν ἔξω κόσμον. Ἄν περιγράψω τὸν ἑαυτό μου ἀντικειμενικῶς, ὅπως περιέγραψα πρὸ ὀλίγου τὸν Φίλιππο (εἶναι δὲ εὐκόλον νὰ τὸ κάμω, ἂν βλέπω σὲ καθρέφτη, ἢ θεωρήσω τὸν ἑαυτό μου ξένο), παρατηρῶ ὅτι περιλαμβάνομαι μέσα σὲ ὀρισμένη περιοχὴ, μέσα σὲ δερμάτινο σάκκο, ὀρισμένης μορφῆς καὶ μεταλλασούσης σὲ κάθε στιγμή, ἀπὸ τὴν ὁποίαν οἱ φίλοι μου, μὲ ἀναγνωρίζουν, γιὰτὶ μεταβάλλεται ἀργά. Εἶναι δὲ τοῦτο γνώρισμα τῆς ζωῆς (ἐξαίρεση γίνεται κατὰ τὶς ἐπαναστατικές περιόδους, τὰς μεταμορφώσεις). Ὅ,τι γίνεται ἔξω τῆς περιοχῆς αὐτῆς εἶναι καὶ παραμένει ξένο πρὸς ἐμέ, ὥς νὰ μὴ ὑπῆρχε. Προβλέπω τὶς ἀντιρρήσεις σας. «Τὸ ἀεροπλάνον π.χ. δὲν μ' ἐγγίζει, ὅταν πετᾷ εἰς ὕψος δύο χιλιάδων μέτρων κι' ὅμως δὲν μοῦ εἶναι ξένον, ἀφοῦ τὸ βλέπω. Ἡ τάδε λατέρνα, ποῦ μὲ ξεκουφαίνει, κάτω ἀπ' τὸ παράθυρό μου, μὲ τὸ κλαψιάρικο τραγοῦδι, δὲν μ' ἐγγίζει βέβαια κι' ὅμως δὲν μοῦ εἶναι ξένη... Ὅλα αὐτὰ εἶναι ψέμματα. Τὸ ἀεροπλάνο σᾶς ἐγγίζει, διότι εὐρίσκεται μέσα στὸ ὀπτικόν σας πεδίου, ἡ λατέρνα σᾶς ἐγγίζει, διότι εὐρίσκεται στὴν ἀκουστικὴ σας ζώνη. Ὅταν λέμε, ὅτι ἓνα ἀντικείμενο εὐρίσκεται ἐντὸς τοῦ ὀπτικοῦ μας πεδίου, ἐννοοῦμεν, ὅτι αἱ ἐξ αὐτοῦ ἐκπεμπόμεναι ἀκτῖνες, ἂν δὲν παρεμπέσει ἐμπόδιον, ἐγγίζουσιν, προσπίπτουν καὶ ἐρεθίζουν τὸν ὀφθαλμόν μας. Ὅταν λέμε, ὅτι ἓνας ἦχος, εὐρίσκεται, ἐντὸς ἀκτίνος ἀκοῆς, ἐννοοῦμεν ὅτι, ὅταν κινεῖται, τὰ κύματα τοῦ ἀέρος, φθάνουν, ἐγγίζουσιν καὶ ἐρεθίζουν τὸ ἀκουστικὸ σύστημα. Ὑπάρχουν πολλοὶ τρόποι αἰσθήσεως.

Τὸ σῶμα μου, εἶναι σάκκος κλειστός, ἀπολήγων εἰς δερμάτινα τοιχώματα, ἀνθεκτικὰ καὶ τὰ ὅποια ὀνομάζω δέρμα. Τὸ δέρμα μου, μὲ χωρίζει, ἀπὸ τὸν ἔξω κόσμον καὶ ἐμποδίζει, τὸ νερὸ π.χ. νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὸ ἐσωτερικόν μου, ὅταν λούζομαι, στὴ θάλασσα. Χάρις ὅμως, σὲ μερικὲς ιδιότητες, τὶς ὁποῖες οἱ σοφοὶ γνωρίζουν καὶ δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη, νὰ ἀναλύσω τώρα, τὸ δέρμα, δὲν εἶναι ἀδιαπέραστο γιὰ κάθε τι, ἔξω ἐμοῦ συμβαῖνον. Ὅταν στέκομαι γυμνός, κοντὰ στὴ φωτιά, αἰσθάνομαι εὐχάριστη

θερμότητα· ἂν μὲ χτυπήσουν πονῶ κ.τ.λ. Ἡ θερμότητα, τὸ χτύπημα, γίνονται αἰσθητὰ διαπερῶντα τὸ δέρμα. Δὲν συμβαίνει ὁμως τὸ ἴδιο, μὲ τὸ φῶς. Ἄν στρέψω τὶς πλάτες, πρὸς ἓνα τοπεῖον, δὲ βλέπω τίποτε. Ὑπάρχουν, ὁμως, ἐπὶ τοῦ δέρματος, τὸ ὁποῖον μὲ περικλείει, μερικὰ ἰδιαίτερα παράθυρα, κατασκευασμένα ἐπίτηδες καὶ καταλλήλως, ὥστε νὰ δέχονται, εὐκόλως, ὀρισμένα ἑξωτερικὰ γεγονότα, χωρὶς νὰ ἔχουν καμμιὰ ἐπίδραση, ἐπὶ τοῦ ὑπόλοιπου δερμάτινου σάκκου μου. Μὲ τὰ μάτια μου, δέχομαι ἑκατομμύρια-ἑκατομμυρίων ἀντινοβολιῶν, δυνάμει τῶν ὁποίων, ἐγγράφεται μέσα μου, μὲ θαυμαστὴν ἀκρίβεια, παράσταση, τοῦ λαμβάνοντος χώραν, ἐντὸς τοῦ ὀπτικοῦ μου πεδίου. Μὲ τ' αὐτιά μου συλλαμβάνω ὅ,τι λέμε ἤχον, μὲ τὴν μύτη μου, λαμβάνω γνώση, χημικῶν ἀναθυμιάσεων, ⁽¹⁾ τὶς ὁποῖες ἀναγνωρίζω μὲ πολλὴν ἀκρίβεια κ.τ.λ.

Λοιπὸν, διὰ τοῦ δερμάτινου σάκκου μου, ἀφ' ἑνὸς (θερμότης, ἀφή...) καὶ ἀφ' ἑτέρου διὰ μερικῶν αἰσθητηρίων παραθύρων, εὐρισκομένων εἰς μέρη τινὰ τοῦ σάκκου αὐτοῦ, (ὄραση, ἀκοή, ὄσφρηση...) **ΕΙΣΕΡΧΟΝΤΑΙ ΕΝΤΟΣ ΜΟΥ**, παραστάσεις ἑξωτερικῶν γεγονότων, οἱ ὁποῖες παραστάσεις, μίαν φορὰν εἰσελθούσαι **ἀποτελοῦν μέρος τοῦ ἐγώ μου**.

Πῶς συμβαίνει, ὥστε οἱ παραστάσεις αὐταὶ εἰσερχόμεναι μέσα μου, νὰ μὲ διδάσκουν ἀρκετά, περὶ τοῦ ἔξω κόσμου, ὥστε νὰ κινοῦμαι μέσα του ἀκινδύνως;

Ἡ ἱστορία τῆς ἐξελίξεως τῶν εἰδῶν, ἔδωκε ἱκανοποιητικὴν ἀπάντησιν, στὸ παραπάνω ἐρώτημα ⁽²⁾ ἀλλὰ, αὐτὰ δὲν εἶναι τοῦ παρόντος. Τώρα μᾶς ἐνδιαφέρει ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον πολλοὶ φιλόσοφοι, παρενόησαν, διότι παραγνώρισαν τὴ Φυσικὴ, τὴ μεγάλη ἀλήθεια, ἀδιαφιλονείκητη, ἀπὸ μελετητὴν ἀπαλλαγμένον, προκαταβολικῶς ἐσχηματισμένων γνωμῶν.

Ἀπὸ τὶς συνήθειες, ποῦ ἀκοκτήσαμε, κατὰ τὴν ἐξέλιξιν τῶν γενεῶν, ἤμποροῦμε, νὰ βγάλουμε διδάγματα, τὰ ὁποῖα θὰ εἶναι, γιὰ μᾶς συμπεράσματα σχετικὰ, μὲ ὅ,τι συμβαίνει, ἔξω ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ μας· ἀλλ' αὐτό, εἶναι δευτερεῦον ζήτημα. Γνωρίζουμε μόνον, ὅτι περιλαμβάνεται μέσα μας.

Βλέπω τὸν Σείριον· μπορῶ μάλιστα νὰ τὸν δείξω. Ἄν ὁμως, βάλω τὸ χέρι μου μπροστά, ἢ ἄλλο σκοτεινὸ πρᾶγμα, δὲ βλέπω τίποτε. Ὅταν λοιπὸν λέγω, ὅτι βλέπω τὸν Σείριον, αἰσθάνομαι τὴν εἴσοδον μέσα μου φωτός, προ-

(1) Ἐκτεταμέναι λεπτομέρειαι περὶ αἰσθηρίων εὐρίσκονται εἰς τὸ «**Οἱ Φυσικοὶ Νόμοι**» τοῦ ἴδιου συγγραφέως.

(2) Ἰδὲ «**Προγονικὲς Ἐπιδράσεις**» ἴδιου συγγραφέως.

ερχόμενου, από τὸ μέρος του, από τὴν εἴσοδον δὲ αὐτήν, ἐξάγω συμπέρασμα, σχετικὸν μὲ τὴ θέσιν τοῦ ἄστρου αὐτοῦ, στὸν οὐρανόν.

Ἀδιάκοπα, ἰδίως ὅταν δὲν κοιμοῦμαι, εἰσέρχονται μέσα μου, διὰ τοῦ δέρματος, καὶ τῶν αἰσθητηρίων παραθύρων, ἀπειρία λεπτομερειῶν, ἐξωτερικῆς πηγῆς, οἱ ὁποῖες, ἀποτελοῦν γιὰ μένα ἀντικείμενα σπουδῆς, σχετικά μὲ τὸν κόσμον, στὸν ὁποῖον ζῶ. Ὅλ' αὐτὰ τὰ δοκούμενα, ἀποτυπώνουν μέσα στὴ σύνθεσή μου ἱερογλυφίες, ποῦ μόνος ἐγώ, μπορῶ νὰ διαβάσω. Ἀπ' αὐτές, ἄλλες μὲν, ἐξαφανίζονται ἀμέσως, ἐνῶ ἄλλες χαράσσονται βαθύτερα, καὶ ἀποτελοῦν ἀναμνήσεις διαρκείας.

Μέσα λοιπὸν στὸ δερμάτινο σάκκο μου, ὁ ὁποῖος μὲ χωρίζει ἀπὸ τὸν ἔξω κόσμον καὶ περιλαμβάνει τὴν ὑπαρξή μου, ὅχι μόνον εἰσέρχονται διαρκῶς νέα δοκούμενα, καὶ τὸ τοιοῦτον ἐκδηλῶ μὲ τὶς λέξεις βλέπω, ἀκούω κτλ. ἀλλὰ ἐπὶ πλέον, ὑπάρχουν ἀφότου καὶ ἐγώ, δισεκατομμύρια ἱερογλυφῶν, πολλάκις μισοσβυσμένων, σχεδὸν πάντοτε ἀλλοιωμένων, οἱ ὁποῖες ὅμως, τὴ στιγμὴν ποῦ εἰσέρχοντο μέσα μου, ἦσαν δοκούμενα τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου καὶ τὰ ὁποῖα ἐσημείωνα ἢ σημειῶ μὲ τὶς φράσεις, βλέπω, ἀκούω... Ἡ τεράστια αὐτὴ συγκέντρωση τῶν ἱερογλυφικῶν δοκούμενων, προορισμένων γιὰ τὴν προσωπικὴ μου χρῆση, εἶναι ἡ κληρονομία μου, ἡ ὑποκειμενικότητά μου, μὲ μιὰ λέξη **τὸ ἐγώ μου**. Εἶμαι **ἐγὼ γιὰ μένα** ὅχι γιὰ τοὺς ἄλλους, ποῦ δὲ γνωρίζουν, παρὰ τοὺς ἐξωτερικοὺς μετασχηματισμοὺς τοῦ δερμάτινου σάκκου μου, τὶς κινήσεις μου δηλαδή, στάσεις, χειρονομίας μου.

Ἡ ὁμιλία μου αὐτή, μὲ τὴν ὁποία, λέμε ὅτι ἀνακοινῶν τὶς ἐνδόμυχες σκέψεις μου, εἶναι σειρὰ ἡχητικῶν κινήσεων, γιὰ νὰ ἐξηγήσω, ἀτελέστατα ἄλλως τε, μέρος ἀπ' ὅ,τι συμβαίνει μέσα μου. Λοιπὸν ἡ ὑποκειμενικὴ μου ὑπαρξή, περιλαμβάνεται εἰς ὅσα λαβαίνουν χώρα, μέσα στὴν περιοχὴ τοῦ δερμάτινου μου σάκκου, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ ἀτομικὴ μου ζωὴ, ἡ ἰδιαίτερη μου ζωὴ. Ὅσοδήποτε ἐκφραστικὲς κ' ἂν ὑποτεθοῦν οἱ χειρονομίες μου, οἱ ἄλλοι, δὲν μποροῦν νὰ εἰσέλθουν μέσα μου. Γιὰ μένα ὑπάρχουν δύο πράγματα ξεχωριστά. Ἐγὼ καὶ ὁ γύρω μου κόσμος. Ὁ ἐσωτερικὸς μου κόσμος, ὁ κόσμος τῶν σκέψεών μου, χαρᾶς - λύπης, τῶν ὀνείρων, εἶναι κατ' ἐξοχὴν πολὺπλοκος, διαρκῶς, δεχόμενος νέα δοκούμενα, ἐνῶ ἐξαλείφονται τὰ παλῆα, συγχρόνως κέντρον δίνης, ἡ ὁποία δὲν ἀφίνει στιγμὴν ἡσυχίας. Ἡ διαρκὴς αὐτὴ δίνη, συντηρούμενη ἀπὸ τὴν λειτουργίαν ὅλων τῶν ὀργάνων (κυκλοφορία αἱματός, λειτουργία πνευμόνων, νεφρῶν...) ἀποτελεῖ τὴν ζωὴ

μου. Ὁμολογουμένως ἐχρειάζεται μεγάλη δόσις βλακείας, γιὰ νὰ χωρισθῇ, ἀπὸ τοὺς φυσιολόγους ψυχοκράτες ἡ ζωὴ, ἀπὸ τὴν λειτουργίαν τοῦ ὀργανισμοῦ. Ἀκόμη κι' ὅταν ἀναπαύομαι, τὸ σῶμα μου εἶναι κέντρο τόσης δράσης, ὥστε ἡ κίνησις τοῦ Παρισιοῦ στὶς πολυσύχναστες ὥρες, εἶναι μηδέν, τηρουμένων πάντοτε τῶν ἀναλογιῶν τῆς κλίμακος. Ἡ τεράστια αὐτὴ δράσις, ἡ ὁποία δὲν σταματᾷ ποτέ, κι' ὅταν κοιμοῦμαι, ἀνακινεῖ καὶ ξανανεώνει, διαρκῶς, παληές καὶ νέες ἱερογλυφίες, τὸν ὑποκειμενικό μου δηλαδὴ πλοῦτο. Ὅλα αὐτά, μαζὺ μὲ τὴν ἀτελεύτητὴ ἄμεσις, ὑπὸ τῶν αἰσθητηρίων, σύλληψις νέων δοκομένων, ἀποτελοῦν τὴ σκέψις μου, τὸ ἀοριστομνημονικό μου (rèverie) τὴν ὑποκειμενική μου ζωὴ. Τὸ περίεργον εἶναι, (οἱ δὲ βιολογικοὶ νόμοι τὸ ἐξηγοῦν κάλλιστα) ⁽¹⁾ ὅτι κυκλοφορίες, οἱ ὁποῖες ἀπὸ ὑλικῆς ἀποψεως, εἶναι οἱ σπουδαιότερες ἐργασίες τοῦ ὀργανισμοῦ, συνήθως περνοῦν, ἀπαράτηρητες, ἄγνωστες. Δὲ ξέρω, ὅτι τὸ αἷμα μου κυκλοφορεῖ (ἢ πιστοποιήσις τῆς κυκλοφορίας, ὑπῆρξε ἀπὸ τὰ δυσκολώτερα προβλήματα τῆς φυσιολογίας) δὲ ξέρω, ὅτι ἡ σπλήν, τὰ νεφρά, ἐκκρίνουσι κτλ. Δὲν ἀντιλαμβάνομαι, παρὰ ὅ,τι φέρνει μεταβολήν, εἰς τὴν γνωστὴ συνολικὴν ὀργανική μου οἰκονομία. Κατὰ βάθος, δὲ γνωρίζω ἄλλο ἀπὸ ἀπόλυτες ἀρχές.

Μιὰ μικρὴ πετρίτσα, ἄρχισε προδοτικά, νὰ μεγαλώνῃ μέσα στὰ νεφρά μου, χωρὶς νὰ ἔχω εἶδησις. Ἀφοῦ μεγάλωσε, κάπως, κύλισε στὴν οὐρήθρα μου καὶ ἔξαφνα, μιὰ μέρα, αἰσθάνομαι ἰσχυροὺς φυσικοὺς πόνους. Ἀντικειμενικῶς, ὁ σχηματισμὸς τῆς πέτρας, ὅπως ὅλα τὰ ἀντικειμενικά φαινόμενα, εἶναι φαινόμενο διαδοχῆς, τοῦ ὁποίου, τὴν ἀρχὴν θὰ κουραστοῦμε ἄδικα ζητῶντας. Ἐξαφνα, ἀφοῦ σφηνώθηκε στὴν οὐρήθρα μου, ἐπροξένησε στὴν ὑποκειμενικότητά μου, **χωρὶς νὰ προειδοποιηθῇ, γιὰ ὅ,τι θὰ ἐγίνετο** ἐπροξένησε πόνους τρομεροὺς. Οἱ πόνοι αὐτοί, ἐπειδὴ δὲν τοὺς ἀνέμενα εἶναι, γιὰ μένα, κατὰ νέο, μιὰ ἀρχή.

Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο καὶ γιὰ τοῦτον, ἢ ἐκεῖνον τὸν λόγο, τοῦ ὁποίου λόγου, ἢ ἀντικειμενικὴ διαδοχὴ μπορεῖ, νὰ ἀνακαλυφθῇ αὐριον, ἢ κυκλοφορία προσκόπτει ἢ ἐπιταχύνεται, εἰς τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ διαμέρισμα τοῦ ἐγκεφάλου ἐξ οὗ προκύπτει ἀνακίνησις τῶν ἱερογλυφικῶν, καὶ θὰ ἔχουν γιὰ μένα χαρακτηριστὴρα νέου πράγματος.

Λοιπόν, εἴτε ἔνεκα τῶν ἐσωτερικῶς τοῦ ὀργανισμοῦ μας συμβαινόντων

(1) Ἰδὲ «Ἡ ἐπιστήμη τῆς ζωῆς» Θεώρημα VIII, IX.

εκτάκτως, ὥστε νὰ διακόπτεται, ἡ μονοτονία τῆς κανονικῆς λειτουργίας, εἴτε ἐνεκὰ γεγονότων ποῦ λαμβάνουν χώραν ἔξω ἀπὸ ἐμέ, ἀλλὰ τὰ ὅποια εἰσερχοῦνται μέσα μου, διὰ τῶν ἐπὶ τούτῳ αἰσθητηρίων, φθάνουν στὴν ὑποκειμενικότητά μου στοιχεῖα τῶν νέα, ἀρχὲς ἀπόλυτες. Δὲ θέλω, νὰ ἐξετάσω δὴ, τὰ φαινόμενα τοῦ ξυπνήματος τοῦ συνειδητοῦ, ἀφοῦ ἐν ἐκτάσει θίγεται τὸ ζήτημα ἄλλου. ⁽¹⁾ Φρονῶ ὅμως ὅτι, ἔχων ὑπ' ὄψην τὸν βιολογικὸ νόμον περὶ ἔξεως-συνηθείας, ἤμπορῶ νὰ εἶπω, χωρὶς ἐπερβολήν, ὅτι «γνωρίζομεν, ἀπόλυτον ἀπόλυτες ἀρχές».

Αὕτῃ εἶναι ἀπὸ μιὰ ἄποψη, (ὑπάρχουν πολλές) ἡ θεμελιώδης διαφορά, μεταξὺ ὑποκειμενικοῦ καὶ ἀντικειμενικοῦ κόσμου. Στὸν ἀντικειμενικὸ κόσμον, τὰ φαινόμενα διαδέχονται ἄλληλα. Ἀπὸ τῆ φυσικῆ, ξέρουμε ὅτι, τίποτε δὲν φθείρεται στὸν κόσμον. Τὸ ἐναντίον στὴν ὑποκειμενικότητά μου, εἰσέρχονται διαρκῶς, νέα πράγματα, τόσον ἀπρόοπτα, ποῦ μοῦ κάνουν, πάντοτε ἐκπληξή. Τὸ πᾶν ἀρχίζει ἢ ξαναρχίζει σὲ κάθε στιγμή.

Ἡ θεμελιώδης αὕτῃ διαφορά, συνδέεται στενά, μὲ μίαν ἄλλη διαφορά.

Ἡ ὑποκειμενικότητά μου, εἶναι περιορισμένη. Περιλαμβάνεται σὲ μερικὰ περιστατικά, τὰ ὅποια συμβαίνουν μέσα στὸ δερμάτινο σάκκο, ποῦ μὲ χωρίζει, ἀπὸ τὸν ὑπόλοιπο κόσμον. Δὲν ὑπάρχει καὶ, ποῦ νὰ εἰσέρχεται, στὴν ὑποκειμενικότητά μου, χωρὶς νὰ λάβῃ χώραν, μέσα στὸ δερμάτινό μου σάκκο, καὶ ποια ἐργασία. Ἄν συμβῇ κάτι τοῦ ὁποίου νὰ μὴ λάβῃ γνώση, τότε αὐτό, μοῦ εἶναι ἄγνωστο, ξένο. Γνωρίζω μόνο, ὅτι μπαίνει μέσα μου. Ἔτσι, τὸ κάθε τι, εἶναι γιὰ μένα, ἀπόλυτος ἀρχή. Αὕτῃ τῇ στιγμῇ, μιὰ φωτεινὴ ἀκτίνα, ἔφυγε, ἀπὸ τὸν Σείριο καὶ διατρέχει τὸν αἰθέρα. Δὲ ξέρω τίποτε. δὲν εἶδα. Μιὰ νότα ἔφυγε, ἀπὸ ἓνα μουσικὸ ὄργανο. Δὲν λαμβάνω γνώση, μέχρι τῆς στιγμῆς ὅπου, θὰ ἔλθουν, ἐπιτρεπόντων παραγόντων ἄλλων, νὰ χτυπήσουν τὰ αἰσθητήριά μου παράθυρα καὶ εἰσέλθουν μέσα μου. Τότε, ἔξαφνα, τὰ γνωρίζω, λαβαίνω γνώση. Ἄν κατὰ τύχην, δὲν προσπέσουν, στὸ μάτι μου, στὸ αὐτί μου, γιὰ μένα δὲν ἔγιναν, δὲν ὑπάρχουν. Ἀπ' τῇ στιγμῇ ὅμως, ποῦ μπῆκαν μέσα μου, ἀποτελοῦν μέρος τοῦ ατόμου, γιὰ ὁρισμένο χρόνον, διάρκειας, ἀναλόγου τῆς ἐγγαράξεως, ποῦ ἔκαμαν, στὴ σύνθεσή μου, τῇ στιγμῇ τῆς εἰσόδου των. Γίνονται ἀναμνήσεις, ἱερογλυφίες, σχηματίζουν μαζὺ μὲ τὰ ἄλλα μέρη τοῦ ατόμου μου, τεραστίαν, ἀδιάλειπτον

(1) «**Επιστημονικὴ συνείδηση**».

δράσιν, δηλαδή την ζωήν μου. Ἐνόσω διαρκεῖ, αὐτὴ ἡ ζωὴ μου, τὸ πᾶν μεταβάλλεται, στὴν ἀτομικὴ μου σύνθεση.

Κατ' ἀντίθεση πρὸς ἐμέ, ὁ ἀντικειμενικὸς κόσμος, εἶναι ἀπεριόριστος, ἢ μᾶλλον τόσο μεγάλος, γιὰ τὰ μέσα ποῦ διαθέτει ἡ ἀνθρώπινη παρατήρηση, ὥστε, πράγματι, μᾶς φαίνεται, ὅτι ἀρχίζει τότε, ὅταν φθάνει στὴ ζώνη τῶν αἰσθητηρίων μας· ξέρουμε ἐν τούτοις, ὅτι προέρχεται ἀπὸ κάπου. Τὸ πᾶν μεταλάσσει, ἀλλὰ καὶ τὸ πᾶν, ἀποτελεῖ, σειρὰν διαδοχῆς. Οἱ νόμοι τῆς ἀφθαρσίας τῆς ὕλης, καὶ διατηρήσεως τῆς ἐνεργείας, δὲν ἔχουν ἐξαιρέσεις. Στὸν κόσμο, μόνο μεταπλάσεις συνεχεῖς ὑπάρχουν, ποτὲ ἀρχές. Ἡ τωρινὴ κατάσταση τοῦ κόσμου, εἶναι φυσικὴ ἀπόρροια τῆς κατάστασης, ποῦ εἶχεν, ὁ ἴδιος, πρὸ ἐνὸς λεπτοῦ, καὶ τῶν πρὸ λεπτοῦ συμβάντων, σύμφωνα μὲ τοὺς ἀθίκτους νόμους τῆς φυσικῆς. Μ' ἄλλα λόγια, ὁ κόσμος ἔχει τὴν ἱστορία του καὶ περιλαμβάνει, ὅλους τοὺς δράστας τῆς ἱστορίας αὐτῆς. Ἐνας ἱκανὸς ἀφηγητής, θὰ μπορούσε νὰ μᾶς διηγηθῇ, αὐτὴ τὴν ἱστορία, χωρὶς νὰ παρεμβάλει νέα στοιχεῖα. Δὲν ὑπάρχει ἀρχή, παρὰ μόνο *ἰσοδύναμοι* μεταπλάσεις. Αὐτὸ κατώρθωσαν οἱ ἄνθρωποι νὰ μάθουν, ἀπὸ ἑκατὸ χρόνια τώρα, οἱ ἄνθρωποι οἱ ὅποιοι εἶναι ἀπλοὶ μεταπλαττόμενοι, μεταλάσσοντες ἀδιαλείπτως.

Ὁ ἀντικειμενικὸς κόσμος, εἶναι ἀπεριόριστος. Εἶναι μάλιστα, ἀπεριόριστος, καὶ μέσα στὸ δερμάτινο σάκκο, ποῦ μὲ περικλείνει. Ἡ ὑποκειμενικότητά μου περιλαμβάνεται μέσα στὸ δερμάτινο σάκκο μου, χωρὶς αὐτὸ νὰ ἐμποδίζει ν' ἀποτελῶ κ' ἐγώ, ὅπως τὰ γύρω μου ἀντικείμενα, μέρος τοῦ ἔξω ἐμοῦ κόσμου.

Ὅτι ἀποτελῶ μέρος τοῦ ἔξω κόσμου, τὸ ἐννοῶ, ὅταν μιὰ σφαῖρα, διαπερνᾷ τὸ σῶμα μου, χωρὶς σεβασμὸ γιὰ τὴν προσωπικότητά μου. Ἡ φωτεινὴ ἀκτίνα, ὅταν προσπίπτει στὸ μάτι μου, δὲν χάνεται· ἀφοῦ διέλθει τὰ διαθλαστικὰ καὶ αἰσθητήρια μέρη, τοῦ ὀπτικοῦ μου συστήματος, μεταμορφοῦται· ἡ ἐνέργειά της, ἐνόσω μὲ διατρέχει, συντελεῖ νὰ γίνῃ σειρὰ μεταλλαγῶν, μέσα μου, μπορούμε δὲ νὰ ἀνεύρουμε ἐντός μου, ἰσοδύναμη ἱερογλυφία της, τὴν ὁποία καλῶ ἀνάμνηση, ἀπαράλλακτα, ὅπως μπορούμε, νὰ ἀνεύρουμε ἐπὶ τῆς φωτογραφικῆς πλάκας, ἰσοδύναμα ἱερογλυφήματα, χαραχθέντα ἐπάνω της, ἀπὸ τὴν ἀκτινοβολία ἐξωτερικῶν ἀντικειμένων.

Γιὰ ἓνα τρίτο παρατηρητὴ, ὁ μηχανισμὸς μου, ἀποτελεῖ μέρος τοῦ ἀντικειμενικοῦ κόσμου, ὅπως ὅλα τὰ ἔμψυχα ἢ ἄψυχα ὄντα. Ἀντικειμενικῶς, οἱ χειρονομίες μου, γνωστὲς στοὺς μελετῶντας με, ἀποτελοῦν τὴν ἄμεση

ἐκδήλωση τῶν μεταλλαγῶν, ποῦ ἐπιφέρουν ἐπάνω μου, οἱ ἐξωτερικοὶ παράγοντες. Ὅμως, ὁ ὑπομονητικὸς καὶ βαθὺς μελετητής, ἂν δὲ μπορέσῃ νὰ δειξῇ τὶς λεπτομέρειες τῶν ἐσωτερικῶν μου μεταλλαγῶν, τοῦλάχιστον θὰ ἀντιληφθῇ ὅτι, ὁ νόμος τῆς ἀφθαρσίας τῆς ὕλης καὶ ἐνέργειας, ἐφαρμόζονται ἐξ ὁλοκλήρου καὶ σὲ μένα. Ὁ μηχανισμός μου, δὲν ἀποτελεῖ ἐξαίρεση. Μέσα στὸν κόσμον, εἶναι, ὅπως ὅλοι οἱ μηχανισμοί. Ἐξαίρεση ἀποτελεῖ, μόνο γιὰ μένα, ποῦ εἶμαι ὁ ἴδιος ὁ μηχανισμός, ποῦ εἶμαι μέσα του, καὶ ὁ ὁποῖος **αἰσθάνομαι** ὅ,τι γίνεται, ἢ τοῦλάχιστον μερικῆς, ἀπὸ τὶς γινόμενες μεταβολές. Ἀπαράλλακτα, ὅπως ὁ ὁδοντοῖατρος μοῦ βγάνει τὸ δόντι, χωρὶς νὰ αἰσθάνεται, ἂν ἐγὼ πονῶ, κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο, ὁ παρατηρητής ποῦ μὲ μελετᾷ, ἐμένα καὶ τὰ γύρω ὄντα, δὲν ξέρει ἂν ἐγὼ, ἔχω ὑποκειμενικότητα, ἂν πονῶ, λυποῦμαι κτλ. Τὸ μόνο, ποῦ μπορεῖ νὰ κάμῃ, εἶναι, νὰ παρατηρῇ τὶς χειρονομίες μου καὶ ἀπὸ τὶς μεταλλαγές, τὶς ὁποῖες ἐκδηλῶ, νὰ ἀντιλαμβάνεται τὴν ἐφαρμογὴν ἐπάνω μου, τῶν φυσικῶν καὶ χημικῶν νόμων ⁽¹⁾. Ἡ ὑποκειμενικότητά μου, μόνο γιὰ μένα ἔχει σημασία. Ἐνῶ γιὰ τοὺς ἄλλους δὲν ὑπάρχει, γιὰ μένα εἶναι τὸ πᾶν, εἶμαι ἐγώ.

III. ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΟΤΗΤΕΣ ΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΟ ΚΟΣΜΟ.

Ἀπὸ τοὺς παληοὺς χρόνους, εὐρέθησαν φιλόσοφοι, οἱ ὁποῖοι, βασιζόμενοι στὴ θεωρία, μὲ τὴν ὁποῖαν τελειώνει τὸ παραπάνω κεφάλαιο, ἐφθασαν στὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ ἐξωτερικὸς κόσμος δὲν ὑπάρχει. Ἡ ὑποκειμενικότητά μου, εἶναι γιὰ μένα, τὸ πᾶν, ἄρα, ἐγὼ εἶμαι τὸ πᾶν. Βέβαια, εἶναι ἀδύνατο, ν' ἀποδείξουμε τὸ ἐναντίον. Ἀφοῦ δὲν γνωρίζω, παρὰ ὅ,τι εὐρίσκεται μέσα μου, δὲν μπορῶ νὰ ξέρω, ἂν ἡ παράσταση τῶν ἐξωτερικῶν ἀντικειμένων, ἢ εἰσερχόμενη μέσα μου, ἀντιστοιχεῖ πρὸς καὶ, τὸ ὁποῖον πραγματικῶς ὑπάρχει ἔξω. Ὁ γύρω μου κόσμος, ποῦ βλέπω, μπορεῖ κάλλιστα, νὰ εἶναι δημιούργημα τῆς φαντασίας μου. Ἀρα **μόνος ἐγὼ ὑπάρχω**. Τὸ **μόνος ἐγὼ ζῶ**, πρέπει νὰ λαμβάνεται εἰς τὴν ἀπόλυτη ἔννοια. **Ἐγὼ μόνος**

(1) Ὅταν λέμε χειρονομία, περιλαμβάνομε καὶ τὸν λόγο· τὸ ἀναφέρουμε, γιὰ νὰ μὴν ἀποδίδεται σ' αὐτόν, σημασία ἰδιαίτερη, ἀλλ' ἢ αὐτή, ὅπως καὶ στὶς ἄλλες χειρονομίες.

ζῶ ὄχι σύ, οὔτε ἓνας ἄλλος, οὔτε ὁ γάτος, οὔτε ὁ σκύλλος, κ.τ.λ. μόνον ἐγώ διότι εἴσθε ὅλοι σας ἀντικείμενα ἐξωτερικά. Φαντάζομαι ὅτι ὑπάρχουν ἄνθρωποι σπίτια, σιδηρόδρομοι, τηλέγραφοι. "Ὅλ' αὐτά, εἶναι προϊόντα τῆς φαντασίας μου. Φαντάζομαι, αὐτὴ τῇ στιγμῇ, ὅτι γράφω ἄρθρον ἐφημερίδας. Τὸ τί λέγω, δὲν ἐνδιαφέρει, διότι τὸ ἄρθρον δὲν ὑφίσταται, καὶ ἐπομένως δὲν θὰ διαβασθῇ. Τὸ παράδειγμα αὐτὸ ἀρκεῖ, νὰ μᾶς ἀναγκάσῃ, ν' ἀφίσουμε τὴν ὑπόθεσιν, τῆς μὴ ὑπαρξῆς τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, διότι μπορεῖ, μὲν νὰ μὴν εἶναι δυνατόν, νὰ τὴν ἀποδείξουμε, οὐχ' ἦτον ἡ ἰσχύότης της, εἶναι καταφανής. Ὑπάρχω ἐγὼ μόνος, ἐπομένως, ἀδιαφορῶ, γιὰ τὴ γνώμη σας, ἐπὶ τῶν σκέψεών μου, ἀφοῦ δὲν ὑπάρχετε.

Ὅταν ὁμιλοῦμε ἢ γράφουμε, ὁμιλοῦμε καὶ γράφουμε *σὲ κάποιον*, ὑπονοοῦμεν, ἄρα, ὑπαρξὴ τοῦ καίποιου αὐτοῦ, καὶ τῶν ἄλλων ἀντικειμένων, τὰ ὅποια ἀπαρτίζουν τὸν ἐξω κόσμον. Αὐτό, εἶναι ἀπαραίτητον ἀξίωμα καὶ χρειάζεται μεγάλη βλακεία, νὰ διαμνησβητῶ *γραπτῶς* ἢ *προφορικῶς* τὴν ὑπαρξὴ τοῦ κόσμου μέσα στὸν ὅποιον κινοῦμαι. (¹)

Νομίζω ὅτι ἀρκετὰ εἶπα ἐπάνω σ' αὐτὸ τὸ θέμα.

Ὁ ἐξωτερικὸς κόσμος ὑφίσταται. Γνωρίζω μάλιστα ἐκ πείρας ὅτι ἡ γνώση τῆς διασκευῆς του, εἶναι ἀρκετὰ καθορισμένη, ἀφοῦ κινοῦμαι μέσα σ' αὐτόν, χωρὶς νὰ σκοντάφτω, μάλιστα δὲ κάνω χρῆσιν τῶν ἀντικειμένων καὶ τῶν ἀπορροιῶν αὐτῶν. Ἡ ἱστορία τῆς προσαρμοστικῆς ἐξέλιξης τῶν ζωντανῶν γενεῶν, ἐξηγεῖ σαφῶς ὅλ' αὐτά (²) Δὲν ὑπάρχει μυστήριον.

Ἀντὶ νὰ αὐτοκολακεύομαι, ὅτι μόνος ἐγὼ ὑπάρχω, προτιμώτερον εἶναι, νὰ ἐξετάζω καὶ συγκρίνω τὰ γύρω ἀντικείμενα. Ἀμέσως θὰ ἐννοήσω, ὅτι ἀντιλαμβάνομαι τὸ σῶμα μου, ἀντικειμενικῶς, ὅπως τὰ σώματα τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων, ὅπως ὅλα τὰ στοιχεῖα τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου. Ἰδίως, ἂν παρατηρήσω, σὲ καθρέφτη, τὸν ἑαυτό μου μεταξὺ ὁμοίων μου, βλέπω ὅτι ὁμοιάζουμε πολὺ. Χειρονομοῦν κι' ἐκεῖνοι, ὅπως ἐγώ, μάλιστα μὲ *κάποια* δυσκολία, ξεχωρίζω τὸν ἑαυτό μου.

Ἀντὶ νὰ ἀπομωραθῶ, σὰν φακίρης, εἰς αὐτοθαυμασμόν, φθάνω στὴν ὑπόθεσιν, ἢ μάλλον, *ἀναγνωρίζω*, ὅτι ὁ καθένας ἀπ' αὐτούς, ἔχει ὑποκειμε-

(¹) Τὸ ἐλάχιστον, ποῦ μποροῦμε, νὰ τὰ θεωρήσουμε, εἶναι νὰ τὰ πάρουμε, ὡς ἀντικείμενα τῶν ὀνειροπολήσεών μας, μὴ ἐκφραζόμενα σὲ χειρονομίες.

(²) Ἰδὲ «Κληρονομικὲς Ἐπιδράσεις».

νικότητα, ὅπως ἔχω κ' ἐγώ, φέρνει ἐντός τοῦ περιέχοντος αὐτόν, δερμάτινου σάκκου του, κόσμο ξεχωριστό, ἀπὸ τὸν ἰδικόν μου ξεχωριστό, ἀπὸ τοὺς ἄλλους ὑποκειμενικοὺς κόσμους. Ὁ καθένας ἔχει τὸ ἐγώ του, ὅπως κ' ἐγώ, ἔχω τὸ **ἐγώ μου**. Δὲ μπορεῖ, νὰ ἔβγῃ, ἀπ' αὐτό, ὅπως δὲ μπορῶ κι' ἐγώ νὰ βγῶ ἀπὸ τὸ ἐγώ μου, τὸ ὁποῖον ἀντιπροσωπεύει, γιὰ μένα τὸ σύμπαν. Εἶναι φυσικό, ἀφοῦ φρονῶ αὐτά, γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, νὰ τὰ παραδέχωμαι καὶ γιὰ τοὺς σκύλλους, ποντικούς, πετεινοὺς.... Ποῦ πρέπει, νὰ σταματήσω τὴν ἀπαρίθμηση μου αὕτη; Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἡ ἐρώτηση φαίνεται ἀνεπίλυτος. Ὄταν ἀργότερα, διὰ τῆς μεθόδου, τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, μελετηθῇ τὸ φαινόμενο τῆς ἔξεως, τὸ ὁποῖον μᾶς φέρνει ἀπὸ τοῦ συνειδητοῦ, εἰς τὸ ἀσυνείδητον ⁽¹⁾ τότε τὸ πρόβλημα, θὰ καταταχθῇ μεταξὺ τῶν γνωστῶν.

Ὑπάρχουν στὸν ἔξω κόσμο, ἀναρίθμητοι δερμάτινοι σάκκοι, ἀνάλογοι πρὸς τὸν ἰδικό μου, καὶ χωρὶς ἄλλο καὶ ὑποκειμενικότητες ἀνάλογες πρὸς τὴν δική μου. Αὕτη εἶναι ἡ ἀλήθεια, ἡ ὁποία ἐσκότισε, τοὺς ἐκάστοτε φιλοσόφους καὶ τοὺς ἔφερε, ἔνεκα τῆς κακῆς ἀφετηρίας των, εἰς ἄρνηση τῆς παντοδυναμίας τῆς φυσικῆς.

Ὑποθέσωμε, πρὸς στιγμή, μελετητή, μὴ καμωμένο, ὅπως οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, ἢ μᾶλλον, (ἐπειδὴ εἶναι ἀνόητη ἡ ὑπόθεση, μελετητοῦ μὴ ζῶντος) ἓνα μελετητὴ ἄριστα προπαρασκευασμένο γιὰ παρατηρήσεις, τέλειον ἀτοχόν τῆς φυσικῆς, ἀλλ' ὁ ὁποῖος νὰ μὴν εἶδε ποτὲ τὸν ἑαυτό του, ἀντικειμενικῶς, ἐπομένως, νὰ μὴ ξέρει τὴν ὁμοιότητα ποῦ ἔχει, μὲ τοὺς λοιποὺς ἄνθρώπους. Θὰ παρατηρήσῃ ὅτι, στὸν κόσμον ὑπάρχει πλῆθος σωμάτων, μεταξὺ τῶν διαφόρων, καὶ ἔπειτα, θὰ ἐκπλαγῇ ἀπὸ τὴν πολυσύνθεση τοῦ μηχανισμοῦ, καθ' ἑνὸς ἀπ' αὐτά. Γιὰ μερικά, ἡ περιγραφή μὲ λόγους, θὰ εἶναι εὐκόλη (μοχλὸς ἄκαμπτος, νερὸ ὅταν βράζῃ, ὁ ἀέρας ποῦ φυσᾷ κτλ.) γι' ἄλλα, δυσκολώτερη, καὶ θὰ ἀπαιτηθῇ μελέτη εἰδική, (τηλέφωνον, φύτρωμα ἑνὸς σπόρου, τὸ αὐτοκίνητον κτλ.). Τὰ ζῶα, ἰδίως τὰ ἀνώτερα ζῶα, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ ἄνθρωπος, θὰ φανοῦν, οἱ πλέον πολυσύνθετοι ὁργανισμοί, διότι παρουσιάζουν ἀπειρίαν κινήσεων-ἐκδηλώσεων, ποῦ δὲν μπορεῖ νὰ προῖδῃ. Ἐπειδὴ ὅμως, δὲν εἶδε ποτὲ τὸν ἑαυτό του, καὶ δὲν ξέρει, ὅτι μοιάζει πρὸς κάποιον ζῶον, ἐπομένως, δὲν γνωρίζει, ὅτι τὸ καθένα ἀπ' αὐτά, ἔχει ὑποκειμενικότητα, καὶ ἐπειδὴ δὲν διαθέτει κανένα μέσο, τὸ

(1) Ἰδὲ «*Ἡ Ἐπιστήμη τῆς Ζωῆς*».

ὁποῖο νὰ τοῦ δείξῃ ἢ νὰ τοῦ κάμῃ νὰ ὑποπτευθῇ, τὴν ὑποκειμενικότητα αὐτή, τῆς ὁποίας κύριον γνώρισμα εἶναι ὅτι, δὲν ἐκδηλοῦται, ἔξω τοῦ περιέχοντος σάκκου, ὁ παρατηρητὴς μας, δὲν θὰ ἀποδώσῃ ἐνεργὸν ρόλο, σὲ ιδιότητα, ποῦ δὲν γνωρίζει οὔτε θὰ γνωρίσῃ, ἀφοῦ ἀπαιτεῖται πρὸς τοῦτο, σύγκριση μὲ τὸν ἑαυτό του. Ἐπειδὴ δέ, εἵπαμε, ὅτι δὲν ἐγνώρισε τὸν ἑαυτό του, ἡ σύγκριση δὲν θὰ γίνῃ καὶ κατ' ἀνάγκην θὰ σταματήσῃ στὴν διαπίστωση, ὅτι ὑπάρχουν στὸν κόσμον μηχανισμοὶ διαφόρων συνθέσεων. Προχωρῶν καὶ ἐφαρμόζων τὸ σύστημα, τῶν προὑπαρξάντων φυσιολόγων, (οἱ ὅποιοι δὲν ἐφρόντισαν ποτέ, νὰ μάθουν, ἂν ὑπάρχῃ ὑποκειμενικότης στὰ πράγματα) θὰ παρατηρήσῃ ὅτι ὁ νόμος τῆς ἀφθαρσίας τῆς ὕλης καὶ διατηρήσεως τῆς ἐνέργειας, ἐφαρμόζονται ἀλάνθαστα εἰς ὅλα τὰ συμβάντα, τῶν ὁποίων ἠμπόρεσε νὰ μελετήσῃ, τὸν ἀντικειμενικὸ μηχανισμό.

Ἐδῶ, πρέπει νὰ ἀνοιχθῇ παρένθεση, γιὰ νὰ ἐξηγηθῇ ἡ φράση, φυσικὸς νόμος, γιὰτὶ τὸ ζήτημα δὲν καθωρίσθηκε σαφῶς, ἀπὸ πολλοὺς διανοοῦμενους.

Ὅταν οἱ μελετηταὶ παρετήρησαν, ὅτι ἡ τάδε ιδιότης εἶναι κοινὴ εἰς φαινόμενα διάφορα, ἔβγαλαν τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ ιδιότης αὐτή, εἶναι κοινή, εἴτε εἰς ὅλα τὰ φαινόμενα, ὀρισμένης κατηγορίας, (εἰδικοὶ νόμοι) εἴτε, εἰς ὅλα τὰ πιθανὰ φαινόμενα, (γενικοὶ νόμοι) ἄρα ὑπάρχει πιθανότης νόμου. Ἄς πάρωμε, ὡς παράδειγμα, ἓνα γενικὸν νόμον, ὅπως αἱ ἀρχαὶ τῆς ἰσορροπίας, αἱ ὁποῖαι ἀποδείχνουν, τὴν ἀφθαρσία τῆς ἐνέργειας. Μόλις ἐξαχθῇ, ὁ πιθανολογηθεὶς νόμος, ζητοῦμε νὰ δοῦμε, ἂν ἐφαρμόζεται, σὲ περιπτώσεις, ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀνόμοιες, πρὸς τὰ ὑποδείγματα ποῦ μᾶς ἔδωκαν, τὴν ὑπόνοια νόμου. Ἐφόσον αὐξάνουν οἱ ἀνόμοιες περιπτώσεις, εἰς τίς ὁποίας ἐφαρμόζεται πληρέστατα ὁ νόμος, ἐπὶ τοσοῦτον ἡ πεποίθησί μας, περὶ τῆς γενικότητός του, ἐδραιώνεται. Ἐπειδὴ ὅμως, ὁ ἀριθμὸς τῶν πιθανῶν περιπτώσεων, εἶναι ἀπεριόριστος, εἶναι φανερό, ὅτι δὲν θὰ μπορέσουμε, νὰ ἐπαληθεύσουμε τὸν νόμον μας, *εἰς ὅλας* τὰς περιπτώσεις, ἐπομένως, ἓνας νόμος γενικός, ὅπως ὁ τῆς ἀφθαρσίας τῆς ὕλης, καταχωρεῖται *ὑπὸ ἐπιφύλαξιν*. Αὐτὸ δὲν ἐμποδίζει νὰ ἔχουμε ἐμπιστοσύνη στοὺς νόμους, ἐπαληθεύοντας ἀπὸ πολὺ καιρὸ, σὲ πολλὰς διάφορες περιπτώσεις. Καὶ κλίνει ἡ παρένθεση.

Γιὰ λόγους ποῦ δὲν ἔχουν καμμιὰ σχέση πρὸς τὴν ἐπιστημονικὴ μέθοδο, μεταξὺ δὲ αὐτῶν καταλέγεται ὁ ἀνωφελὴς σεβασμὸς, πρὸς τὰ πάτρια (κληροδοτηθέντα ἀπὸ προγόνους ὀλιγώτερο πεπειραμένους ἀπὸ μᾶς) καθὼς ἐπίσης καὶ ἡ φυσικὴ τεμπελιά τοῦ ἀνθρώπου, ἱκανοποιουμένη ἀπὸ παιδιακίστικες

ψυχοκρατικές και πνευματιστικές ἐξηγήσεις, ἀφοῦ ἄλλως τε αὐτὲς μαθαίνονται εὐκολώτερα, καὶ μᾶς ἀπαλλάσσουν, τοῦ μεγαλείτερου κόπου, τῆς σπουδῆς τῆς φυσικῆς, γιὰ λόγους λοιπὸν αἰσθηματολογικούς, οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς λεγόμενους ἀνεπτυγμένους, ἐπιδιώκουν νὰ χωρίσουν τὰ ζωϊκὰ φαινόμενα, νὰ δώκουν ξεχωριστὴ μορφή, ἀπὸ τὰς ἐκδηλώσεις ποῦ παρουσιάζουν τὰ ἀκατέργαστα σώματα. Ἐν τούτοις, ὅλα τὰ μερικὰ περιστατικά, ποῦ ἐμελετήθηκαν ἐπὶ τῶν ζώντων ὄντων (ἀκόμα καὶ ἀπὸ τὸν ἴδιο Claude Bernard καὶ τοὺς μαθητὰς του, τροφοδότας τοῦ ἀντεπιστημονικοῦ μυστικισμοῦ) ἔδειξαν ὅτι, ὑποτάσσονται τελείως στὸν ντετερμινισμό, διέποντα τὰ φυσικὰ καὶ χημικὰ φαινόμενα. Γιὰ ὅλα αὐτὰ τὰ περιστατικά, ὑπάρχει ἱστορικὴ διήγηση, δηλαδή ὅπως στὴν ὕλη καὶ στὴ ζωή, ὑπάρχουν διαδοχικὲς, μεταλλαγές, ποτὲ ἀρχές, ποτὲ ἐξαίρεση, στοὺς φυσικοὺς νόμους τῆς ἀφθαρσίας τῆς ὕλης καὶ διατηρήσεως τῆς ἐνέργειας. Ἐγιναν διάφορες ἐρευνες εἰς ὅλες τις μετρήσιμες μερικότητες τῆς ζωϊκῆς ἐκδηλώσεως. Ποτὲ ὡς τὰ τώρα, οἱ μεγάλοι φυσικοὶ νόμοι δὲν διαφώνησαν πρὸς τὰ ἀποτελέσματα. Ἐπρεπε ἐπομένως, νὰ σχηματισθῇ, γιὰ τὴ ζωή, ὅπως ἐσχηματίσθηκε καὶ γιὰ τὴν ὕλη, ὑπόνοια νόμου, ἐνισχυόμενη ἐφόσον δὲν ἐξάγονται ἀπὸ τὶς ἐκάστοτε παρατηρήσεις συμπεράσματα, ἀντιστρατευόμενα. Στοὺς ἀνθρώπους δὲν ἀρέσει ἔτσι. Ἐπιμένουν νὰ πιστεύουν σὲ ἀνοησίες. Τὸ ὅτι, ἅμα ἀρρωστήσουν ζητοῦν θεραπεία, ἀπὸ τὴ φυσικὴ καὶ χημεία, δὲν ἔχει γι' αὐτοὺς σημασία.

Ἡ περισσότερο διαδεδομένη δοξασία, μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν τῶν ἀποτραβηγμένων μέσα σὲ πύργους παλῶν θεωριῶν (καὶ ἐννοῶ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ἐκτὸς ὀλίγων δεκάδων) εἶναι ὅτι ὁ ὑποκειμενισμὸς ἐνὸς ἐκάστου, παίζει ρόλο δημιουργικὸ καὶ ἐπομένως κάθε ζωϊκὴ πράξις γινόμενη, ἀφοῦ ἐπεθυμήθη ἀπὸ τὸ ζῶο ἢ τὸν ἄνθρωπο, ἀποτελεῖ διάψευση τοῦ νόμου τῆς ἀφθαρσίας τῆς ἐνέργειας. Αὕτῃ εἶναι ἡ πιὸ διαδεδομένη δοξασία, στὴν ὁποία κόλλησε ὅλος ὁ κόσμος. *Κάνω ὅτι θέλω* εἶμαι ἐλεύθερος ἀφοῦ μπορούσα νὰ κάνω ἄλλο πρᾶγμα, ἀρκεῖ νὰ ἤθελα. Ἀπ' ὅλες τις ἐσωτερικὲς μας ιδιότητες, τὴ θέλησή μας, τὴ νομίζουν, ὡς τὴν πιὸ ἀνεξάρτητη. Ἄν ἓνας φυσιολόγος, ποῦ νὰ ἔχη μελετήσῃ στὴν ἐντέλεια τὸν ὑποκειμενισμό στὸν κόσμος, μᾶς πῇ ὅτι, ἡ αὐταπάτη τῆς ἐλευθερίας μας, ἔχει ὡς μόνην αἰτία, τὸν περιορισμὸ τῆς ὑποκειμενικότητός μας, μέσα σὲ δερμάτινο σάκκο, καὶ ὅτι, δὲν γνωρίζουμε τοὺς ἐξωτερικοὺς παράγοντας, παρὰ ἀφοῦ

εισέλθουν μέσα μας, θὰ κουνήσουμε τὸ κεφάλι καὶ θὰ τὸν χαρακτηρίσουμε ὡς ἔκτρωμα ὑλισμοῦ. *Δίσθανομαι* ὅτι εἶμαι ἐλεύθερος· καμμιὰ ἀλήθεια δὲν θὰ μοῦ βγάλῃ, αὐτὴ τὴν ἰδέα, ἢ ὁποῖα εἶναι βάση κάθε συλλογισμοῦ. Ἄν, ὕστερα, κάποιος ἀμερόληπτος, θελήσῃ νὰ μᾶς βεβαιώσῃ, ὅτι στὴν φύσιν, διεπώμεθα, ἀπὸ τοὺς ἴδιους νόμους, ὅπως οἱ πέτρες, οἱ ἀνεμόμυλοι, καὶ ὅτι ὅλες οἱ ἀντικειμενικὲς παρατηρήσεις, ἐπὶ ζώντων ὁργανισμῶν, ἀπέδειξαν ὅτι τὸ ἔνστικτο τῆς διαιωνίσεως, *δὲν μᾶς ἀφίνει καμμιὰ ἐλευθερία*, ὁ ἀμερόληπτος αὐτὸς θὰ προσκρούσῃ στὸν ἀσάλευτο βράχο, τὸν ὁποῖον ἐπὶ αἰῶνες τώρα, προσπάθησαν νὰ κυλίσουν σοφοὶ καὶ μὲ στοιχειώδη ἀντίληψη. Αὐτὴ ἡ κατάστασις θὰ διαρκέσῃ, εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα, γιὰτὶ εἶναι πολὺ δύσκολο, νὰ συγκεντρωθῇ, ὅλη, ἡ ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια, ἀκόμη καὶ ἀπὸ τοὺς εἰδικούς, ποῦ ἐπῆραν τὸν τίτλον τοῦ σοφοῦ, χάρις στὴν ἐπαγγελματικὴ τους προκοπή! Ὅποιος θέλει, ἄς δοκιμάσῃ νὰ πείσῃ τοὺς ἀνθρώπους, ποῦ νομίζουν, τοὺς ἑαυτοὺς των θεοὺς, ἀθάνατους, μελλοντοζωϊκοὺς, ὅτι εἶναι ἀπλᾶ νευρόσπαστα, τῶν ὁποίων τὰ κινητήρια λάστιχα, ἐκδηλοῦνται σὲ ἐργασίες ἀνανέωσης τοῦ ὁργανισμοῦ μας καὶ οἱ ὁποῖες μᾶς κατατάσσουν στὸν κόσμον, στὴν αὐτὴ κατηγορία, μὲ τοὺς λοιποὺς μηχανισμούς.

Ὅφειλω νὰ ὁμολογήσω, ὅτι ἔχουν δίκην οἱ ἄνθρωποι, νὰ πιστεύουν, στὴν ἐλευθερία τους, τῇ θεοποίησίν τους. Αἰτία τούτου, εἶναι ὅτι μελετοῦν τὸ ζωϊκὸ φαινόμενο ἐπὶ τοῦ ἑαυτοῦ των καὶ ὄχι ἐπὶ κατωτέρων ζώων, ἐπὶ τῶν ὁποίων, ἡ παρείσφρυσσις τῆς φύσεως, φαίνεται καθαρώτερη. Ἐγὼ, εἶχα τὴν εὐτυχία, νὰ μελετήσω τὰς ἀμοιβάδας καὶ ἄλλα πρωτοζώαρια. Κατὰ τὴν μελέτην αὐτὴν, παρ' ὅλες τὶς προεσχηματισμένους ιδέας, ποῦ εἶχα καὶ ἐγὼ, σὰν ἄνθρωπος, ζήσας μεταξὺ ἀνθρώπων, ἀντελήφθηκα ἀμέσως, τὴν παρέμβασιν τῶν παραγόντων, τοῦ ἔξω κόσμου, στὶς ἰδιαίτερες λειτουργίας τῶν μικροοργανισμῶν αὐτῶν. Οὐδὲ ἐπὶ στιγμὴν ἐσκέφθηκα, νὰ μὴ παραδεχτῶ, σ' αὐτά, ὑποκειμενικότητα, βούλησιν, ἀπαράλακτα, ὅπως ἡ δική μου, μὲ διαφορὰν πλοκῆς. Θὰ δώσω ἀμέσως, γιὰ νὰ συμπληρωθῇ ἡ μελέτη αὐτὴ, περίληψιν τῆς εὐκολίας, μὲ τὴν ὁποῖα διαπιστοῦται ἡ ἔλλειψις ἐλευθερίας, εἰς τὰ πρωτοζώαρια. Πρὶν ὅμως ἀπ' αὐτά, ἤθελα νὰ κάμω κάποιαν παρατήρησιν, ἢ ὁποῖα, μ' ἐξέπληξε, κατὰ τὸ διάστημα τῶν βιολογικῶν μου μελετῶν.

Ὅλοι οἱ ζωϊκοὶ ὁργανισμοί, γεννῶνται, ζοῦν καὶ πεθαίνουν. Ξέρουμε ὅτι ἡ γένεσίς τους, εἶναι πράξις, ἀπλῶς, διαδοχῆς, ἀκόμη καὶ ὅταν πρόκειται περὶ ζώων, ἀνωτέρας ὁργανικῆς συνθέσεως, ποῦ πλησιάζουν πρὸς τὸν ἄν-

άνθρωπον. Ἡ ἀντικειμενικὴ τους διαβίωση, συνεχίζει τὴν ζωὴν τῶν προὑπαρ-
 ῶντων, ἡ δὲ ὑποκειμενικὴ τους ὑπαρξὴ, γεννᾶται μ' αὐτά· ἀλλὰ κ' αὐτὴ
 ἀκόμη εἶναι ὑποκειμενικὴ ἐμφάνεια, ἀπόλυτης ἀρχῆς. Ἀπὸ ὡάρια, γεννη-
 ῶντα, ἐκ γονέων, προέρχονται διὰ βαθμιαίας, ἀναπτύξεως, ὄντα περιορισμένα
 εἰς δερμάτινους σάκκους, τὰ ὅποια φυτρώνουν καὶ *μεγαλώνουν μπροστὰ στὰ*
μάτια μας ὅπως, τὰ μαρούλια. Ὑστερα μιὰ μέρα, μᾶς ἀφίνουν γειά.

Δὲ χωρεῖ ὁ νοῦς μου, ὅτι οἱ ἄνθρωποι, ποῦ φοβοῦνται τὸ θάνατο, καὶ
 ἀπομένως δὲν θέλουν νὰ παραδεχθοῦν ὀλοκληρωτικὸν ἐξαφάνισμα, τελειωτικὸν
 θάνατον, ὅτι τὸ κάμουν αὐτό, διότι πιστεύουν, στὰ προαιώνια ψεύδη τῆς ἀθα-
 νασίας τοῦ εἰς δερμάτινον σάκκον περιλαμβανομένου ὄντος. Κ' ἂν ἀκόμη,
 ἀφίσουμε κατὰ μέρος, τὴν θαυμάσιαν αὐτὴν φυσικὴν ἐκδήλωση τοῦ θανάτου,
 μόνον τὸ νὰ παρατηροῦμεν, πῶς γεννῶνται οἱ δερμάτινοι σάκκοι μέσα στοὺς
 ὁποίους μεγαλώνει, σύγχρονα μὲ τὸ σῶμα, παράλληλῃ ὑποκειμενικότης, θὰ
 ἀρκοῦσε, νομίζω νὰ πείσῃ τοὺς ἀνθρώπους, ὅτι ἡ περιορισμένη αὐτὴ, εἰς
 χρόνον καὶ χῶρον ὑποκειμενικότης, δὲν μπορεῖ νὰ περιλαμβάνῃ, στοιχεῖα ἀθα-
 νασίας. Θαυμάζω, πῶς ἐπιστεύθηκε, τὸ ἀντίθετον. Φαίνεται ὅτι, ἡ ὄρεξις νὰ
 πιστεύῃ, σὲ καὶ, ὁ ἄνθρωπος, ἔχει ριζοβολήσῃ στὸ μυαλό.

Ὁ παραλληλισμὸς, μεταξύ, τῆς ὑποκειμενικότητάς μας καὶ ἀντικειμενι-
 κῆς μας ὄντότητος, ἦτοι μ' ἄλλα λόγια, τὸ γεγονός, ὅτι οἱ χειρονομίες μας,
 μποροῦν νὰ θεωρηθοῦν ὡς διερμηνεύσεις, ὅπωςδὴποτε πιστὴ, τῶν σκέψεών
 μας ἀποτελεῖ θαῦμα ἀπαράμιλλον. Τοῦ θαύματος αὐτοῦ, ἡ ἐπιστήμη τῆς γε-
 νέσεως τῶν εἰδῶν, ἔδωκε λύσιν, ἱκανοποιοῦσαν καὶ τοὺς πιὸ δυσκολόπιστους
 (ἀφίνω τοὺς φίλους τῶν παληῶν παραμυθιῶν.) Οὔτε μπορῶ, νὰ ἐπαναλάβω,
 ἐδῶ, ὅτι, ἐπ' αὐτοῦ τοῦ θέματος, ἐλέχθη, ἄλλοτε. ⁽¹⁾ Σὲ λίγες γραμμὲς
 μόνο, θὰ συνοψίσω, τὴν ἱστορίαν τῶν μικροοργανισμῶν, ποῦ ὀνομάζομεν πρω-
 τοζῶαρια, διότι οἱ ἐπ' αὐτῶν, μελέτες, ὅταν ἄρχιζα, τὸ ἐπιστημονικὸ μου
 στάδιο, μοῦ ἔδειξαν, πόσον ἀνόητες ἦσαν οἱ ψυχοκρατικὲς ἐρμηνεῖες.

Ὅταν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν, τίς σταθερὲς συναλλαγὲς ὕλης, οἱ ὁποῖες γίνον-
 ται μεταξύ πρωτοζωαρίου καὶ τοῦ περιβάλλοντος, εἰς τὸ ὅποιον εἶναι βουτη-
 γμένο, συναλλαγὲς φυσικὲς καὶ χημικὲς, ἐννοοῦμεν εὐκόλα, ὅτι οἱ συναλλαγὲς
 αὐτὲς, εἶνε αἰτίαν τῶν κινήσεων, τίς ὁποῖες κάμνουν ἐντὸς τοῦ περιβάλλοντος,
 ποῦ κατοικοῦν. Ἄν ἐν τούτοις, οἱ παρατηρήσεις μας, γίνουν μὲ τὸ ἀνθρώπινο

(1) Ἰδὲ : *Ἡ ἐπιστήμη τῆς Ζωῆς*.

τάτι μας, θὰ σχηματισθῇ ἐντύπωση, ὅτι κι' αὐτὰ ἔχουν τὴν ἴδια ἐλευθερία, καὶ τοὺς ἀνώτερους ὁργανισμούς (¹). Ἀτομικῶς, ἔχω τὴ γνώμη, ὅτι μία ἀμοιβὰς, γίνεαι ὅτι θέλει, ὅπως κάνω κ' ἐγώ, ὅ,τι θέλω. Τὴν πεποίθησή μου αὕτη, στηρίζω, σὲ ἐπιστημονικὰ συμπεράσματα, κι' ὄχι στὴ λογικὴ τῶν αἰσθημάτων. Ἀλλὰ συγχρόνως, ἔχω τὴ βεβαιότητα, ὅτι μιὰ ἀμοιβὰς, ὅπως κ' ἐγώ, εἰς δεδομένη στιγμή, δὲ μπορεῖ, νὰ θέλῃ ἄλλο, ἀπ' ὅ,τι θέλει κατὰ τὴν ὁριζούμενην στιγμήν, καθ' ἣν λαμβάνει χώρα, τὸ ὑπὸ μελέτην φαινόμενο· μ' ἄλλες λέξεις : ἔχει ὅπως κ' ἐγώ τὴν αὐταπάτην ἐλεύθερης βούλησης, ἡ ὁποία δὲν εἶναι, παρὰ φαινόμενον, ἀπορρέον, ἀπὸ ἄλλα φαινόμενα, τῶν ὁποίων ἡ συνολικὴ ἀντικειμενικὴ μελέτη, εἶναι δυνατὴ, μόνον σε ξένο παρατηρητὴ, μεταχειριζόμενο τὴ μέθοδο τῶν φυσιολόγων, χωρὶς, νὰ ἐξετάζῃ ὁηλαδή, ἂν, στοὺς ὑπὸ μελέτη μηχανισμούς, ὑπάρχει ὑποκειμενικότης.

Θαυμάσιοι πειραματισμοί, τοὺς ὁποίους, πρὸ καιροῦ, ἔχω συνοψίσει, (²) ἀπέδειξαν, ὅτι, ἂν λάβω διατάξεις καταλλήλους, ἀποδειγμένες ἐκ πείρας, μπορῶ νὰ ὑποκαταστήσω, τὴ βούλησή τους, διὰ τῆς ἰδικῆς μου, νὰ τὰ ὑποχρεώσω, νὰ κατευθυνθοῦν, σὲ μέρος προορισμένο καὶ παρασκευασμένο ἀπὸ ἐμένα. Ὑπακούουν ὅλα, χωρὶς ἐξαίρεση. Τὸ τοιοῦτο, μᾶς ἀποδείχνει, ὅτι ἡ βούλησή τους, εἶναι αὐταπάτη, ὅπως καὶ ἡ δική μου. Θὰ ἐξέφραζα τὴν εὐχή, ὅπως οἱ ἄνθρωποι μελετήσουν βαθύτερα, τὰ πειράματα τῆς χημειοτροπίας, φωτοτροπίας κ.λ.π. Ξέρω βέβαια, ὅτι τὰ πρωτοζώαρια δὲν εἶναι ἄνθρωποι. Ἀλλ' ἡ κλίμακα ἀπὸ πρωτοζωαρίου, μέχρι ἀνθρώπου, δὲν παρουσιάζει ἐξαιρέσεις, τὰ δὲ φαινόμενα, ποῦ ἐκδηλοῦνται ὅμοια μποροῦν ν' ἀποδοθοῦν, εἰς ὅμοιες αἰτίες. Μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ὁ ἄνθρωπος, εἶναι πολὺ πολὺκλοκος· εἶναι συντεθημένος, ἀπὸ ἐξῆντα χιλιάδες δισεκατομμύρια πρωτοζωαρίων, διαδιατεταγμένων καὶ συντεταγμένων εἰς ἐνιαῖον μηχανισμόν. Χωρὶς τάσσεια, εἴμαστε ὑπερβολικὰ πολὺπλοκοι καὶ μὲ τὸ δίκηο τους, οἱ σύγχρονοί μου, πιστεύουν στὴν ἀθανασία καὶ ἐλευθερία. Ἀδιάφορον, ἂν ὑπάρχῃ ὁ πειραματισμὸς τοῦ θανάτου, τοῦ ὁποίου, εἰς ἓνα ἀπὸ τὰ τελευταῖα μου ἄρθρα, ἐτόνισα τὴν ἀποδεικτικὴν σπουδαιότητα. Κανεῖς ἐν τούτοις, δὲ θὰ πιστεύσῃ, γιατί δὲν θέλουν νὰ πιστεύσουν, ἢ καλλίτερα γιατί ἐσυνήθισαν, νὰ πιστεύουν, εἰς ἄλλα πράγματα.

Ἐν συνόψει, ὑπάρχει στὸν κόσμον, πλῆθος ὄντων, ἐκ τῶν ὁποίων με-

(¹) Ἰδὲ «*Νέα περὶ τῆς Ζωῆς Θεωρία*».

(²) Ἰδὲ «*Νέα περὶ τῆς Ζωῆς Θεωρία*».

ριζά, λόγω τῆς πρὸς ἡμᾶς ὁμοιότητος, μᾶς φαίνονται ὅτι ἔχουν ὑποκειμενισμόν, ἀνάλογον μὲ τὸν ἰδικό μας. Τὸ καθένα ἀπ' αὐτά, ζῇ μέσα στὸν κόσμον ὅπως κ' ἐμεῖς. Διαπερνᾶται ἀπὸ φωτεινές, θερμαντικὲς ἀκτίνες κ.τ.λ. καὶ ἀντιδρᾷ, ὑπὸ τὴν ἐπήρειάν τους, *ἀναλόγως, τῆς κάθε στιγμῆ κατάστασώς του*. Τὸ σύνολον ὅλων αὐτῶν τῶν σωμάτων, ἐπαληθεύει τοὺς νόμους τῆς φυσικῆς. Ἀλλὰ τὸ καθένα, ἀπὸ τὰ ζωϊκὰ ὄντα, τὰ περιλαμβανόμενα σὲ δερμάτινους σάκκους, περικλείει καὶ μιὰν ὑποκειμενικότητα κυρίαρχον αὐτοῦ (τοῦ σάκκου) καὶ ἀναπόσπαστον. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ὑποκειμενικότης αὕτη, δὲν γνωρίζει παρὰ ὅτι εἰσῆλθε, στὴ περιοχὴ τοῦ δερμάτινου σάκκου, ποῦ τὴν περικλείει, ἔχει πάντοτε τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ὑπάρχουν νέα φαινόμενα, ἀρχὲς ἀπόλυτες, ἐνῶ ὑπάρχουν μόνο διαδοχές, φαινομένων προϋπαρξάντων, ἔξω αὐτῆς καὶ τῶν ὁποίων ἡ ἱστορική, δηλαδὴ ἡ ἀντικειμενική, μελέτη, εἶναι δυνατή, χωρὶς νὰ προσκρούσωμε, στοὺς γενικοὺς νόμους τῆς ἀφθαρσίας τῆς ὕλης καὶ διατηρήσεως τῆς ἐνέργειας. Αὕτη εἶναι ἡ ἐξήγηση, τῆς ἀτομικῆς ἐλευθερίας, τὴν ὁποίαν οἱ φιλόσοφοι θεωροῦν ὡς κεφαλαιώδη, ἀσυζήτητον ἀλήθεια, ἀδιαφοροῦντες, ἂν οἱ φυσιολόγοι δὲν τὴν συναντοῦν πουθενά, κ' ἂν διαφωνῇ, μὲ τοὺς μεγαλήτερους νόμους.

Μπορεῖ νὰ ρωτήσῃ κανεὶς : « *Γιατί ὅλα αὐτά;* » Αὐτὸ λοιπὸν τὸ *γιατί*, εἶναι μιὰ ἀπ' τὶς συνέπειες τῆς θεμελιώδους πλάνης, τῶν ἀνθρώπων, ποῦ πιστεύουν εἰς τὴν ἐλευθερίαν. Οἱ ἐρωτήσεις, οἱ ὁποῖες ἀρχίζουν μὲ *γιατί*, ἀπαιτοῦν, γιὰ ἀπάντησιν τὸ *διότι*. Ἀλλ' αὐτὸ, εἶναι λογοπαίγνιο, στὸ ὁποῖο θὰ περιπλακῇ, ὁ ἀκολουθῶν τὴν ἐπιστημονικὴ μέθοδο. *Γιατί*, ἔζησε [καὶ βασανίσθηκε, κάποιος πρόγονος, τῆς ἐξηκοστῆς γενεᾶς, πρὶν ἀπὸ μένα, τὸν ὁποῖον, ὅλος ὁ κόσμος ξέχασε;

Ἀλλὰ λησμόνησα, ὅτι οἱ φρασεολογίαι, ἔγιναν, γιὰ νὰ συγκαλύπτεται τὸ ὀλοφάνερο φαινόμενο τοῦ τελειωτικοῦ θανάτου. Οἱ ἐπιστημονικὲς ἐρωτήσεις, δὲν ἐπιτρέπεται ν' ἀρχίζουν, μὲ τὸ *γιατί*. Τὸ *γιατί*, ὑποθέτει τελικὸ σκοπὸ, προδιαγραμμένο σχέδιον, ἓνα ἀνώτερον ὄν, ποῦ ἐξεπόνησε τὸ σχέδιον κτλ. Ἡ ἐπιστημονικὴ ἐρευνᾷ ἐρωτᾷ τὸ *πῶς* κ' ὄχι τὸ *γιατί*. Διότι τὸ *πᾶν* συνέχεται, διαδέχεται καὶ ἐξακολουθεῖ, ἔργο δὲ τοῦ φιλοσόφου, εἶναι νὰ ἐξετάσῃ, ποιὲς εἶναι οἱ σχέσεις τῶν διαδοχικῶν φαινομένων, *πῶς*, ἢ τάδε μορφῇ, φαινομένου, προῆλθεν ἀπὸ ἄλλην προϋπάρχουσαν κτλ.

Μὲ συναίσθησιν, ὅτι γυρίζω στὰ ἴδια, ἐπαναλαμβάνω ὅτι, πρέπει νὰ μελετῶμε τὰ ζῶντα ὄντα, ὅπως μελετοῦμε καὶ τὶς ἄμορφες μάζες. Γιὰ μερικὲς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς, τὸ ἔκαμαν ἤδη. Πρέπει, νὰ ἐξακολουθήσωμε, μέχρις

οἱ εὐρεθῇ, εἰλικρινὰ καὶ μὲ βεβαιότητα, ζωϊκὸ φαινόμενον, εἰς τὸ ὁποῖον, γίνεται, ἀντικειμενικῶς, μιὰ ἀπόλυτη ἀρχή. Τότε, δικαιωματικῶς, θὰ ποῦμε πιά, ὅτι ἡ ζωή, δὲν ἀνάγεται στὰ φαινόμενα τῆς Φυσικῆς. Ὡς τὰ τώρα, αὐτὴ ἡ ἀπόλυτος ἀρχή, δὲν βρέθηκε.

Ὡς ποῦ νὰ βρεθῇ, ἄς ἐξετάσουμε κατὰ πόσο συμβιβάζονται δύο ἐρ-
 μηνεῖες ἀντίθετες.

1ον Εἶμαι ἐλεύθερος, κάνω, ὅ,τι θέλω σὲ κάθε στιγμὴν (γιὰ λόγους ἐνυπάρχοντας σὲ μένα ἢ ἐξωτερικῶς ἐρχόμενους) Ἀλλά, ἡ ἀντικειμενικὴ μελέτη τοῦ ἑαυτοῦ μου, ποῦ κάνω ὁ ἴδιος σ' ἓνα καθρέφτη π.χ. μοῦ δείχνει ὅτι ὁμοιάζω μὲ ἄλλους ἀνθρώπους. Ἄρα αὐτοὶ εἶναι, ὅπως ἐγώ· κάνουν ὅτι θέλουν (γιὰ λόγους ἐνυπάρχοντας εἰς αὐτούς, ἢ ἐξωτερικῶς ἐρχόμενους) αὐτὴ εἶναι ἀλήθεια παραδεγμένη, ἀπὸ τοὺς πνευματιστάς.

2ον Οἱ ἄνθρωποι, ὅταν μελετῶνται ὑποκειμενικῶς, δὲν παρουσιάζουν, καμμίαν ἐξαίρεση, σ' ὅσους νόμους ἡ Φυσικὴ παραδέχτηκε, γιὰ τὸ σύμπαν. Οἱ νόμοι τῆς ἀφθαρσίας τῆς ὕλης καὶ διατηρήσεως τῆς ἐνεργείας, ἐπαλη-
 θεύουν πληρέστατα. Εἴμαστε δηλαδή, ἀπλοὶ μεταλλάσσοντες, νευρόσπαστα, αὐτόματα. Ἐγὼ τοὺς ὁμοιάζω. Εἶμαι ἄρα, ὅπως αὐτοί, νευρόσπαστο, αὐτό-
 ματο. Κι' ὅμως, αἰσθάνομαι ὅτι εἶμαι ἐλεύθερος. Πάντοτε, ἔχω ἀρχὲς ἀπόλυτες.

Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀντίφαση· σπουδαία, κεφαλαιώδης. Οἱ πνευματισταί, τὴν ἐξηγοῦν, πιστεύοντες, παρὰ τὴν Φυσικὴν, εἰς ἀπόλυτες ἀρχὲς τοῦ ἀντικειμε-
 νικοῦ κόσμου. Ἡ διάκριση, ποῦ ἔκαμα, στὴ μελέτη αὐτῇ, μεταξὺ κόσμων **περιορισμένων**, μελετωμένων ὑποκειμενικῶς, καὶ κόσμου **ἀπεριορίστου**, περιλαμβάνοντος ὅλους τοὺς περιορισμένους κόσμους, ἀρκεῖ νὰ δείξη, ὀλοφάνερα, τὴν ἀντίφαση, στὴν ὁποία περιπίπτομεν. Στοὺς πρώτους κόσμους, τὸ πᾶν, εἶναι ἀπόλυτη ἀρχή, στὸ δεύτερο μόνον συνεχόμενα φαινόμενα ὑπάρχουν. Αὐτό, ἀποδείχνει, τὴν ὑπαρξὴ γνωστικῆς ιδιότητητος, **συμφυοῦς** σὲ μερικά, φυσικά, γεγονότα, γνωστικῆς ιδιότητος, ἢ ὁποία δίνει στὸν περιο-
 ρισμένο κόσμο, τὴν ψευδαίσθησιν, ὅτι, ὅ,τι συμβαίνει μέσα του, **ἀρχίζει** ἐν αὐτῷ. Ἐξήτασα, ἄλλοτε, ὑπὸ τὸν τίτλο «**Συνειδητὸν Ἐπιφαινόμενον**» τὴ γνωστικὴ αὐτὴ ιδιότητα, ἢ ὁποία, εἶναι προσφυής, σὲ μερικὰ πράγματα καὶ λείπει ἀπὸ ἄλλα. Δὲ θ' ἀσχοληθῶ τώρα, μὲ τὸ ἴδιο θέμα. Ἐπιθυμῶ μόνον, νὰ ἐπαναλάβω, ὅτι σκεπτόμενοι, ὅπως σκεφθήκαμε, παραπάνω, ὅταν ἐκάναμε σύγ-
 κριση, μεταξὺ ὑποκειμενισμοῦ καὶ ἀντικειμενισμοῦ, ἀγόμεθα, ἀπὸ λογικοὺς συμ-
 περασματικοὺς συλλογισμούς, στὴν παραδοχὴ τῆς εἰδικώτατης αὐτῆς ιδιότητος.

Δὲ μπορούμε, συνεπῶς, νὰ ποῦμε, ὅτι εἶναι ἀπλῇ ὑπόθεση ὅπως ἐσφαλμένως
 παρεδέχθηκα ἄλλοτε. Ἡ ὑπαρξή της, εἶναι ἀναγκαιοτάτη, πρὸς ἀποφυγὴν
 εὐβαιομένων ἀντιφάσεων. Νομίζω δὲ ὅτι καθῆκον παντὸς φιλοσόφου εἶναι, νὰ
 προσπαθῇ νὰ ἐξαλείψῃ τὶς ἀντιφάσεις, ἀφοῦ αὐτὲς ρίχνουν τὴ σύγχιση στὸ πνεῦμα.

ΑΛΕΞΑΝΤΡΕΙΑ 1917

ΜΕΤΑΦ. Ε. Κ.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ.

ΕΞΕΔΟΘΗΚΑΝ ΤΑ ΕΞΗΣ ΒΙΒΛΙΑ :

1. Fred. NIETSCHE, ΔΙΟΝΥΣΟΥ ΔΙΘΥΡΑΜΒΟΙ, μετάφραση Γιάννη Καμπύση, πρόλογος Δημ. Ζαχαριάδη. Μισό φράγκο.
2. J. B. LAMARCK, Η ΓΕΝΕΣΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ, μετάφραση και πρόλογος Γ. Βρισιμιτζάκη. Μισό φράγκο.
3. M. BACOUNINE, ΖΩΟΔΙΑ, ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΣ, μετάφραση και πρόλογος Γ. Βρισιμιτζάκη. Μισό φράγκο.
4. Κ. Π. ΚΑΒΑΦΗ, ΠΟΙΗΜΑΤΑ, με αναλυτική μελέτη Γ. Βρισιμιτζάκη. Δυό φράγκα.
5. René CHAUGHY, Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΣΚΛΑΒΑ, μετάφραση και πρόλογος Στάμου Ζερβοῦ. Μισό φράγκο.
6. André LORULOT, Ο ΑΤΟΜΙΚΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥ ΑΛΤΡΟΥΙΣΜΟΥ, μετάφραση Μ. Μυριώτη. Μισό φράγκο.
7. Albert LIBERTAD, Η ΕΥΛΑΒΕΙΑ ΤΟΥ ΨΟΦΙΜΙΟΥ, μετάφραση Γ. Πουλάκη. Μισό φράγκο.
8. Félix LE DANTEC, ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΟ ΚΑΙ ΤΟ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΟ, μετάφραση Ε. Κ.

ΕΤΟΙΜΑ ΓΙΑ ΤΥΠΩΜΑ :

9. Gustave LE BON, ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ, μετάφραση και πρόλογος 'Αποστολόπουλου.
10. E. ARMAND, ΑΝΕΚΔΟΤΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ, γραμμένη επίτηδες για τούτη τή συλλογή.
11. Th. RIBOT, Η ΛΟΓΙΚΗ ΤΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ, μετάφραση και πρόλογος Γ. Βρισιμιτζάκη.

- 12.** Ernest CŒURDERΟΥ, ΜΕΡΕΣ ΕΞΟΡΙΑΣ, μετάφραση καὶ πρόλογος Γ. Βρισιμιτζάκη.
- 13.** Ch. DARWIN, Η ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ, μετάφραση καὶ πρόλογος Γ. Βρισιμιτζάκη.
- 14.** Madeleine VERNET, Ο ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΕΡΩΤΑΣ, μετάφραση Ευ. Πα.
- 15.** Han RYNER, ΤΟ ΜΙΚΡΟ “ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ” ΤΟΥ ΑΤΟΜΙΚΙΣΤΗ, μετάφραση Στέφ. Πάργα.
- 16.** Oscar WILDE, Η ΜΠΑΛΛΑΝΤΑ ΤΟΥ READING GAOL, μετάφραση Μ. Βάλσα.

Θ' ἀκολουθήσουν ΤΕΣΣΕΡΑ ΠΡΩΤΟΤΥΠΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΕΡΓΑ (᾿Αποστολόπουλου, Βρισιμιτζάκη, Κεφαλληνοῦ, Περίδη) καὶ μεταφράσεις ἔργων τῶν Alfred Giard, Elisée Reclus, Malatesta, Beruch Spinoza, Diderot, Andreiw, René Descartes, Kropotkine, κλπ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000083223

== ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΤΕΤΡΑΜΗΝΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Ο ΤΟΜΟΣ 500 ΣΕΛΙΔΕΣ ΚΑΙ ΑΝΩ

ΦΡ. 20 ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ (ΦΡ. 25 ΓΙΑ ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ)

"GRAMMATA" - P. O. B. 1146 - ALEXANDRIE.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΠΑΡΓΑΣ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

A10399

ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ
ΚΑΣΙΜΑΤΗ & ΙΩΝΑ ΑΛΕΞΑΝΤΡΕΙΑ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΑΝ